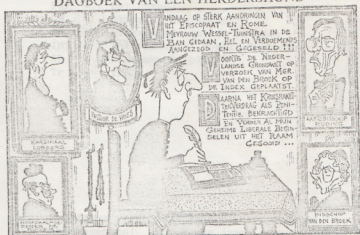

- PERSFOCUS -

DAGBOEK VAN EEN HERDERSHOND

In dit nummer:

Het trieste precedent	1
Incestdeskundige opnieuw in functie	4
Rotterdams officier pleegt kamikaze-actie	9
Sex bij het huiswerk	11
Hulpverlenersvaria	12
AIDS-angst woekert voort	13
Aktueel	15
Achtergrond	18

ATTENTIE: KNIPSELS VOORTAAN INZENDEN NAAR:

edit naam & adres

VVD-kousen

De VVD-kousen zijn de meest
bekende van de VVD-organisatie.
Deze kousen zijn gemaakt van
een speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

Tweede nummer van de maandag aan
baanbrekend debat over euthanasie

PERSFOCUS, tweede jaargang nummer 2

Met knipsels uit:

- Vk - De Volkskrant
- NRC - NRC Handelsblad
- Par - Het Parool
- UN - Utrechts Nieuwsblad
- NN - Nieuwsblad van het Noorden
- IHT - International Herald Tribune
- AD - Algemeen Dagblad
- Tr - Trouw

Persfocus versijnt twaalf keer per jaar
Abonnementen: f 55,- per jaar; losse nummers: f 6,50
Giro 5459646, vereniging Martijn, Hoogeveen

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

De kousen zijn gemaakt van een
speciale stof die ervoor zorgt
dat de kousen niet uit de
voeten vallen. De kousen zijn
veruit de meest bekende van de
VVD-organisatie.

VVD-keus

DE VVD-fractie heeft besloten het CDA te troosten door in grote lijnen voor het D66-voorstel te kiezen. Een inhoudelijk juiste en politiek moedige beslissing. Op een belangrijk moment in gekken voor liberale uitgangspunten in plaats van het aanschuiven tegen het CDA en dus tegen de macht. Dat is bij de VVD wel eens anders geweest. Bovendien heeft de fractie zich afgezet tegen de opportunistische houding van de eigen bewindsliden en van ex-leider Wiggel, alhoewel het leiderschap van Nijpels ondersteund.

Hopelijk kan na deze keus de "proeve" van het kabinet snel vergeten worden. Het compromis tussen CDA- en VVD-ministers droeg al te zeer de sporen van een politiek bepaalde lafheid. Inhoudelijk lijkt er tussen de handhaving van de huidige situatie en de — afgepute — liberalisering in het D66-initiatief geen goed begaarsbare weg.

Het door het CDA gehanteerde onderscheid tussen actieve en passieve euthanasie (in het laatste geen concrete medische behandeling gezocht) leidt tot praktische willekeur en is politiek onhaalbaar. De "proeve" van het kabinet tracht euthanasie anderszins te normeren. Niet ondraaglijk lijden moet er sprake zijn van "een concrete doodswachting", wat weer geresulteert in weerzijden van het vallen van vitale organen.

Diese opzet is van allerlei zijden aangewezen, maar met name de artsengereguleerder KNGG heeft zich afgezet op overtuigende wijze de roep tekorten van angsttoestand. Niet hantieren van deze normen is compleet onwerkzaam, aldus de KNGG, juist ervaren artsen zullen uiterst behoedzaam zijn met hun progressie over de stervensfase.

Ook de KNGG vraagt om duidelijke, nieuwe wetgeving. Het is uiteraard gewenst dat artsen niet meer in een juridisch scherpelingshoofd hoeven te beslissen, terwijl patiënten behoudende behoeven tegen een lichaamsingrijpen, maar ook tegen een te grote aanpakbaarheid die ongewild en onzinnig lijden verlicht. Met uitzondering van het CDA lijkt daarvoor consensus te groeien: het D66-initiatief heeft slechts op onderdelen van controle en verslaggeving toespeling tot worden.

De CDA-tactiek om dit proces te doorkruisen met een kabinetcommissie is in wezen middel. Evenals het ongevoerd heftige verbod CDA-offensief om de VVD-fractie uit de buurt van het D66-voorstel te houden. Juist deze forse taal — met electorale onderdelen — zal bij de VVD eerder mogelijk gemaakt hebben voor het CDA te buigen.

Er is nu een duidelijke parlementaire moordenaarheid over een afgepaste liberalisering van de euthanasiewetgeving. Echter, door de vele politieke complicaties zal deze wetgeving niet meer voor de komende kabinetformatie voldoende kunnen worden.

Het CDA zal die formatie — fractieleider De Vries heeft het al aangekondigd — gebruiken om de beoogde coöptatie onder druk te zetten, de gekijkte methode om parlementaire meerderheden te bouwen het CDA uit elkaar te spelen. VVD en PvdA doen er goed aan om bij voorbaat te besluiten al te spreken niet voor die druk te zullen wijken.

Tweede Kamer begint maandag aan baanbrekend debat over euthanasie

Door onze redacteur
FRANK KOK

NRC

DEN HAAG, 15 feb. — Het is een uitslag in de hele wereld dat maandag aanstaande de Kamer zich samen met de regering zal buigen over een wettelijke regeling van de euthanasie. Ik wil het geweldig dat het kan. In alle landen met een geavanceerde gezondheidszorg speelt het vraagstuk van de euthanasie al jaren, maar bereikt wordt er nog een echt inhoudelijk debat op parlementaire niveau niet over.

Daarop Elida Weesl-Weesl, voorzitter van het initiatief — voert van D66 dat maandag de hoofdmoot van de discussie vormt. Ook de "proeve" staat op de agenda, het voorstel van het kabinet dat eigenlijk nog geen wetgeving wil, maar op de valreep toch een standpunt wil formuleren voor het geval wetgeving niet meer tegen te houden is.

Het wetsvoorstel van mevrouw Weesl is bijna twee jaar oud en, zoals het past in de Kamer, door alle fracties van zijn oorspronkelijk commentaar voorzien. Een inhoudelijk debat is echter over euthanasie nog nooit gevoerd, en zeker niet met de regering, die maandag te de persoon van Korthals Alen en Brinkman achter de tafel zit zitten.

Ook in het buitenland kijkt men met belangstelling toe hoe Nederland de spits afzet. Het gezaghebbende Duitse weekblad Der Spiegel wijst deze week een artikel aan de plannen om "aardigheid" of euthanasie zoals de daar het naar verdragen zo goed als onbehaalde Nederlanders het noemen, onder strikte voorwaarden te legaliseren. Ook de Raad van Europa die als contactpunt optreedt voor de ontwikkelingen op euthanasiegebied volgt het debat nauwgezet.

"Het is absoluut niet zo dat is mijn voorstel euthanasie zo makkelijk is toegestaan", zegt mevrouw Weesl. "Er wordt alleen een klein beetje afgevoerd van het leven. En slechts een half procent van de mensen (6000 per jaar) doet zo'n verzoek. Wetgeving is echter dringend nodig om de grens te trekken tussen wel en niet toegestaan en om de patiënt te beschermen en dat laatste ernstig niet te nemen".

Verzoek

De vrijwilligheid waar mevrouw Weesl is haar ontwerp oorsprong. Het verzoek om euthanasie moet behaardelijk zijn kenbaar gemaakt. Een eenmalig ver-

zoek, bijvoorbeeld in een depressieve bui gedacht, is niet voldoende. Van euthanasie op patiënten die in coma liggen wil mevrouw Weesl, en ook de PvdA-fractie, niets weten, juist omdat deze patiënten hun wil niet zelfstandig kunnen uiten. Zij gaat daarin aanzienlijk minder ver dan de staatscommissie die euthanasie op comateuze patiënten onder bepaalde voorwaarden wel wil toestaan.

Mevrouw Weesl overtuigde twee jaar geleden vijf indertien met haar initiatief-wetsontwerp. De tijd was nog niet rijp, zij zei, de staatscommissie die eind '82 was ingesteld was nog druk aan het studeren. De reden dat zij niet wilde wachten was dat er al vanaf eind 1978 een verzoek van de Kamer lag (mede ontkend door het CDA) om een overheidsoverheid om euthanasie te ontwikkelen. De regering deed echter weinig en het zag eruit dat de staatscommissie een sterk vermeld rapport zou uitbrengen. Bovendien ging de rechtspraak openers erg snel, wat op zich toe te schrijven was maar waardoor van de andere kant de kloof tussen wet en praktijk steeds groter werd, overal de onzekerheid bij veel artsen.

Het eindrapport van de staatscommissie onder voornamelijkheid van Prof. Jaspers zorgde medio vorig jaar voor een doorbraak. Aanvankelijk bleek uit de verslucht te hoek veel kritiek op de samenstelling van deze "CDA-commissie". Maar uiteindelijk bleek, heel verrassend, slechts twee van de vijftien leden denken elke vorm van actieve euthanasie. De rest wilde het bestaan in geval van een "aanzienlijke noodtoestand". Vier van de derien leden tekenden erbij aan dat zij tevens als voorwaarde stelden dat het overleven van de patiënt onafwendbaar aanstaande was.

Onderdelen

De meeste Kamerfracties regeren positief op het eindrapport. Mevrouw Weesl paalt haar voorstel op belangrijke onderdelen aan, waardoor een Kamermeerderheid voor haar aanvankelijk kansrijke voorstel na jaren inzicht licht te komen.

Het kabinet had daar in het geheel niet op gerekend en Labbers begon aan de vrijwel hoploze toekijk van bewindsliden van CDA en VVD onder één noemer te krij-

gen. Dat hakte, zoals bekend, op vrijdag 17 januari. Het kabinet wil nu euthanasie onder allerlei voorwaarden toch toestaan, maar doet alleen in de laatste stervensfase, "als een concrete doodswachting bestaat als gevolg van de ziekte of de aandoening". Bovendien moet de ingrijpingswillingheid in het kader van de stervensbegroting van een patiënt die ondraaglijk lijdt en bij wie verdere medische behandeling geen enkel redelijk doel meer staat.

De beperking tot de echte stervensfase vormt het belangrijkste verschilpunt met het D66-voorstel. Op de term concrete doodswachting is inmiddels veel kritiek gekomen. Een geneesheer tenzij van dagen of weken voor de concrete doodswachting is niet te geven, schreef het kabinet, maar voor elke cronen medische een en een andere objectieve waarneming moeten zijn. De artsengereguleerder KNGG heeft dit criterium deze week inmiddels al als volstrekt onbruikbaar van de hand geworpen. Op het CDA na blijkt ook geen enkel Kamerfractie achter deze opzet van de "Proeve" te staan.

Mevrouw Weesl stelt het onoplosbare probleem van de alternatieve stervensfase. "Het probleem is dat mensen relatief gezien niet zo groot meer", merkt zij. "Met pijnmiddelen is het in de meeste gevallen nog wel uit te houden. Het gaat juist om patiënten die nog enige tijd te leven hebben, maar toch in een uitzonderlijke noodtoestand verkeren. Daarom moet een regeling komen, waarmee ook artsen uit de steun komen", zegt zij.

Haar voorstel zal maandag tussen krigen van de PvdA en de kleine linkse partijen, al zal de VVD het voorstel in punten wijzigingen aanzien gezien het feit dat de VVD volledig op de lijn zit van de staatscommissie en mevrouw Weesl bereid is publiek aan de laatste overgeleveren werken van de VVD, onder andere een strikte voorwaarde dat patiënten euthanasie moeten toestaan, euthanasie moet toestaan, euthanasie moet toestaan.

Mevrouw Weesl doet aan de discussie over het D66-initiatief niet meer mee. De fractie heeft al problemen genoeg met de "Proeve", die

zij al te ver wilt gaan. Het CDA houdt vast aan de strikte afwijking tussen actieve en passieve euthanasie, waarbij het eerste wil en het laatste niet is toegestaan. De patiënten lijden in een "Rust" die onder geen beding overschreden mag worden.

Controle

Mevrouw Weesl en ook de artsengereguleerder KNGG kijken daar heel anders tegenaan. Zij vinden het juist gewaardijkt die grens aan te houden en passieve euthanasie in vrijwel alle gevallen zonder meer toe te staan. Het volledig toestaan van passieve euthanasie kan gauw een positieve vorm van omgaan met de dood te worden. Dat lijkt me overgevoerd. Bovendien is de controle heel moeilijk, althans mevrouw Weesl.

Toch lijkt ook het CDA-standpunt wat betreft passieve euthanasie een beetje aan het schuiven. "Stommingen in de CDA-fractie zijn gewenst het geven van een spijtelijke aan een patiënt die op sterren na goed is toch maar toe te staan", aldus een ingewijde. Ook uit het feit dat het CDA de "Proeve" van het kabinet niet direct principe en verantwoordelijk heeft afgewezen blijkt dat over een rekest vorm van actieve euthanasie niet het CDA lech wel te preten.

Het markwaardige is echter dat het CDA verzoeken stelt dat een verder afslippen van de bestaande normen voorkomen moet worden. Maar wat zijn die normen? De jurisprudentie is al zeer ver gegaan in het toestaan van euthanasie, veel verder dan de "Proeve", en laat staan het CDA, wettelijk acht. Wat zou meer voor de hand liggen dan via wetgeving een halt toevoegen aan deze slingerende ontwikkeling? Toch zijn Labbers, De Vries en fractieleider Jaspers Borgman eromheen, het gewenst is groot dat na het trekken van een wettelijke grens de praktijk zich weer verder ontwikkelt. Daarom is het CDA tegen elke nieuwe wetgeving, mocht in het realistische beeld dat voor de strikte standpunt moet een meerderheid te behalen valt.

De VVD heeft het kabinet aan de stervensfase als termijn in mevrouw Weesl ontworpen, alomdege het toelaten om onderling gerechtelijke lijnen een rekest voor euthanasie kan zijn, stelt bij het CDA op onoverkomelijke bezwaren. Het baanbrekende debat van aanstaande maandag kan daarom voor een groot deel aan het CDA voorbij, al zijn de opties nog in de kring meer gevoeld dan tien jaar geleden voor mogelijk werd gehouden.

'Kind wil nooit echt euthanasie'

AP 22

Volgende week of op maandag 3 maart gaan de Tweede Kamercommissies voor Justitie en volksgezondheid weer verduyden over euthanasie. Besproken wordt het wetsontwerp dat D66 twee jaar geleden heeft ingediend. En ergens in een hoekje ligt dan ook nog de 'proeve' van een wetsontwerp waarmee de regering ongeveer een maand geleden kwam aanstoten. Het kabinet wil nog helemaal geen wetelijke reëlie voor de euthanasie. Maar, heeft het laten weten, als de Tweede Kamer dat wil, dan is hier ook proeve een eerste proefversie dus. Daarin staat hoe volgens het kabinet zo'n regeling er uit zou moeten zien.

In die proeve zegt de regering dat kinderen onder de achttien zonder instemming van hun ouders geen recht hebben op euthanasie. Het wetsontwerp van D66 zegt niets over kinderen, omdat die partij twee jaar geleden nog vond dat het geen verschil kan maken of je minderjarig bent of volwassen. En vorig jaar zomer leverde de staatscommissie voor euthanasie een rapport af waarin staat dat kinderen wel zelf over euthanasie moeten kunnen beslissen. Carneg voorstellen bij elkaar om meningsverschillen over te krijgen. En dat gebeurde. Bij de eerste bespreking over de euthanasie, afgelopen maand, stelde de VVD al meteen voor het recht van kinderen op euthanasie met name in de wet te noemen. Maar, zei de VVD erbij, euthanasie mag alleen worden uitgevoerd als de ouders het erin mee wil het verzoek van hun kind. Dat was een tegemoetkoming aan de regering, die immers in haar proeve hetzelfde heeft geschreven. En de VVD is een regeringspartij.

Het voorstel van de VVD ging mevrouw Haas-Berger van de PvdA te ver. Zij vond dat de ouders de beslissing van hun kind nooit mogen beïnvloeden, al moet er wel intensief met hen overlegd worden. Maar de VVD heeft haar voorstel op papier gezet en daarmee een amendement (bijvoegsel) op de wet ingediend, dat een grote kans maakt om aangenomen te worden door de Tweede Kamer. Het CDA zegt namelijk die hele euthanasie niet zitten en voegt dus het liefst zo veel mogelijk beperkingen toe. En D66-lid Minkster: "Wij hebben er onze twijfels over of een kind onder de vijftien zo'n moeilijke beslissing zelf kan nemen." D66 vindt inmiddels dat ouders van kinderen tot vijftien jaar toestemming moeten geven voor euthanasie. Ondertussen vragen kinderartsen zich af of het wel nodig is om de rechten van kinderen op te nemen in de euthanasiewetgeving. Mevrouw Van Leeuwen van het

JOEP BERTHIAUX

Emm Kinderziekenhuis in Amsterdam zegt: "Het komt wel een voor dat een kind zegt: Geef me maar een spuitje", maar kunnen ze vrij erin zijn. Maar dat is meestal een signaal om eens met ze te praten."

Haar collega Tamminia: "Het is bij ons nog nooit voorkomen dat een kind dat om euthanasie vraagt, dat ook echt wil. En dat geldt ook voor ouders die euthanasie voor hun kind vragen. Dat doen ze meestal omdat ze zich kan schrikken, de situatie niet meer kunnen overzien."

"Als een kind vraagt om euthanasie, is dat eigenlijk ideaal. Dan kun je eindelijk eens met ze over de dood praten. Want de meesten hebben het daar nooit over. Als ze om euthanasie vragen, is dat vaak een teken dat ze willen praten."

Volgens Tamminia doen kinderen zo'n verzoek ook meestal in de periode waarin ze zich beginnen te realiseren dat ze dood zullen gaan. Euthanasie speelt dus helemaal niet zo bij kinderen. Kinderen vragen wel om afkorting van de medische behandeling (bijvoorbeeld geen bestralingen meer), omdat ze weten dat ze toch binnen een paar maanden dood gaan. Die tijd brengen ze dan liever zo rustig mogelijk door. Onder de huidige wet moeten de ouders daar toestemming voor geven. Maar de praktijk is anders: "Er wordt heel veel overlegd met de ouders," zegt Tamminia, "maar de mening van het kind is voor ons het belangrijkste. Het is zijn of haar

leven. Daar krijgt de directie wel een klachten over van de ouders. Maar het hele ziekenhuis staat achter dit beleid."

Stopzetting van de medische behandeling valt niet onder de euthanasiewetgeving die nu in de maak is, daar is een meerderheid van de Tweede Kamer het over eens. Als er op dat gebied iets vastgelegd gaat worden, zal dat zijn in de wet op de patiëntenrechten. Die wordt waarschijnlijk over een paar maanden in de Tweede Kamer behandeld. VVD-Kamerlid Dees vindt dat in die wet moet worden vastgesteld dat kinderen zelf kunnen beslissen over stopzetting van hun behandeling. Waarschijnlijk zal hij het CDA en de kleine christelijke partijen tegen zich krijgen.

Maar wat maakt dat allemaal uit voor de praktijk? Tamminia zei al dat voor hem de mening van het kind op dat gebied het belangrijkste is. En in Rotterdam zegt internist Mulder van de Daniel den Hoedkliniek: "Iemand bij wie je alles al hebt geprobeerd, waarvan je weet dat hij binnen een paar weken zal overlijden, moet je bij zo iemand nog doorgaan met de behandeling?" Voor Mulder heeft dat iedereen het recht om zich niet langer te laten behandelen, jongeren niet zo goed als volwassenen. Die dingen waar de politiek nu zo moeilijk over aan het praten zijn, gebeuren in de praktijk al lang.

(TVB)

Lubbers werkt nog aan compromis in euthanasie-kwestie

Van onze verslaggever

V4 26

DEN HAAG — Premier Lubbers wil de komende dagen een uiterste poging doen een compromis te bereiken tussen de regeringspartijen CDA en VVD in de euthanasie-kwestie. De CDA-lijsttrekker is er veel aan gelegen een aanvaarding van het initiatiefwetsontwerp-Wessel (D66) met steun van de VVD tegen te houden en de zaak pas na de verkiezingen te regelen.

Daar betekent dat CDA-fractieleider De Vries het kabinet meer tegemoet moet komen in de acceptatie van de "proeve" voor een euthanasiewet dan hij tot nu toe deed. Nuwe VVD-leider Nieuwe zal dan op zijn beurt bereid moeten zijn de behandeling van het initiatiefwetsontwerp uit te stellen tot na de verkiezingen.

Als Lubbers' compromispoging niet slaagt, komt de coalitie onder grote druk. Lubbers heeft zich als premier en CDA-lijsttrekker zeer sterk gemaakt voor het in het kabinet bereikte compromis als alternatief voor het D66-initiatief. De afgelopen weken riep hij op spreekbeurten in het land het wetsontwerp-Wessel uit tot "historische verzen". Hij spreekt ook van een verwerpelijke "hulp bij zelfdoding" die met dat wetsontwerp mogelijk zou worden gemaakt.

Veluwe ingevloeden is Lubbers niet van zijn zijn verlies te nemen en toe te zien hoe een Kamermeerderheid van PvdA, VVD en D66 dat wetsontwerp ontrent. Dat zou kunnen betekenen dat het kabinet in laatste instantie weigert een tekort aan de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp-Wessel tot wet te verheffen via het vereiste contrasig.

Debat

Zover is het nu nog niet. Het komende politieke overleg met De Vries, Nijpels en de fractiespecialisten moet uitwijzen of nog een vergelijk mogelijk is. Nieuwe rekent is dat het kabinet zal besluiten zijn "proeve" tot wetsontwerp te promoveren en naar de Kamer van State en verzoeken naar de Raad te zenden.

De Tweede Kamer zal komende maandag — in commissieverband — het debat voeren over het kabinetsoverleg van het wetsontwerp van D66. Leers komt nog minister van WVC, Brinkman, aan het woord en dan volgen weer de fracties.

Het tijdstip waarop de Kamer het euthanasievraagstuk vervolgens plenair behandelt en tot stemming overgaat, hangt af van het verloop van dat debat.

In de Kamer tekent zich een duidelijke meerderheid af voor het plan van Wessel-Tuinstra.

Compromis coalitie: wet-euthanasie pas na Kamerverkiezingen

Door een onze redacteurs

NRC 18

DEN HAAG, 28 feb. — De VVD besloot gisteren tot een procedureafspraken met het CDA over de euthanasiewetgeving waardoor een beslissing over het D66-initiatief tot de Tweede Kamerverkiezingen wordt uitgesteld. Het dreigende conflict binnen de regeringscoalitie is daarmee voorlopig bezworen.

De kleinste regeringsfractie kwam tot deze stap nadat minister-president Lubbers de VVD had voorgesteld dat de CDA-ministers geen controverse over de eenduidigheid door de Tweede Kamer goedgekeurde initiatieven van D66.

Premier Lubbers had dit standpunt in eerdere gesprekken al aan VVD-fractievoorzitter Nijpels voorgehouden, maar maakte dit dreigement nu openbaar. Nadat Nijpels zijn poging tot verzoening had geprobeerd, zei Lubbers voor het Nieuws-journaal dat als het ontwerp-Wesvel-Tuinstra nu de meerderheid van de Kamer zou krijgen ja in rede aan moet nemen dat dit kabinet, waar

ik voorzitter van ben, daaraan geen contrasig zal verliezen. Dit is een doorlopende weg."

Premier Lubbers en de CDA-fractie reageren beiden overigens positief op het "verzoeningsvoorstel" van Nijpels. Zowel Lubbers als de fractie spraken in hun reactie van "een constructieve poging" van de VVD. De christen-democraten roepen dat echter tegelijk aan toe dat er volgens hen nog steeds een wettelijke regeling voor euthanasie zou moeten komen.

Het voorstel van Nijpels behelst dat de Raad van State rodder advies uitbrengt over het D66-initiatief. De VVD komt hiermee tegemoet aan eerder geuite wensen van coalitiepartner CDA. Met deze door Nijpels als

"extra zorgvuldigheidsonderzoek" bedoelde advisering is het praktisch onmogelijk dat de Tweede Kamer nog voor de verkiezingen van mei een wettelijke regeling tot stand brengt. De VVD bracht hiervoor alsnog een amendement in de Tweede Kamer in, dat de VVD-fractie wil laten aanvaarden. Het amendement is in de Kamer nu niet voor het hoofd stoten. Zijn "verzoeningspoging" van Nijpels als lijsttrekker van de VVD en richtte hij tot premier Lubbers in de Kamer, kwam de lijsttrekker van het CDA, Nijpels sprak van "een uiters poging om de impasse over euthanasie te doorbreken".

Fig. 3: Verzoen en nieuwans-

de Tweede Wereldoorlog be-
houden. Volgens Nijpels mocht
zijn voorstel "niet als uitsluitend"
worden opgevat, maar slechts als
"een extra zorgvuldigheidsonderzoek".
Hij legde er de nadruk op dat de
VVD inhoudelijk nog steeds ach-
ter het initiatief Wesvel-Tuinstra
aan en achtte een keuze voor de
Proeve van het kabinet dan ook
"niet goed mogelijk".

Verbijstering

Pod-fractievoorzitter Den Uyl
concludeerde gisteren in een
oordeel dat de Tweede Kamer
"verbijstert" dat er behalve in-
sind van de parlementaire be-
houding "niet is veranderd". "Het
is een constitutioneel misstand.
Het kan gewoon niet". Volgens de
oppositieleider mag het parlement
niet waken voor het dreigement
dat het kabinet het wetsvoorstel
Wesvel-Tuinstra niet zal con-
segueren. Hij noemde het dreigement
van Lubbers een machts-
woord zonder precedent. "Nou
een parlementair kan het wege-
ren van het contrasigpoot niet
opgeven zijn, nog het niet zijn",
aldus Den Uyl. Hij voegde er aan
toe dat er "geen effectieve me-
thode" is om de euthanasie tot
onderwerp van verkiezingspoging te
maken als deze afspraak tussen
twee lijsttrekkers".

Nijpels gaf in het oordeel tot

"geen garanties" te hebben dat de
door Lubbers opgevoerde blokke-
de tegen wetgeving die verder
past dan de Proeve van het ka-
binet met zijn voorstel na definitief
is opgeheven. Niettemin noemde
Nijpels het akkoord tussen de
twee lijsttrekkers van CDA en
VVD van "formidabele politieke
betekenis".

De fractievoorzitter van het D66-
voorstel, mevrouw Wesvel-Tuin-
stra zei op een persconferentie
"verbijstert en verbodt" als
"het politieke goed" met haar in-
tuitie. Zij meende dat door mid-
del van "een VVD-puntatie" een
zorgvuldige voorbereiding proce-
dure in de Tweede Kamer wordt door-
gevoerd met de "aanpak argumen-
tatie" dat de kans op andere en
betere wetgeving wordt vergroot.

De Tweede Kamer zei de be-
handeling van het initiatief Wes-
vel-Tuinstra maande in een
commissievergadering gecon-
suleerd. Daarbij zal ook alle in-
geleide wijzigingsvoorstellen
worden getoetst.

In het oordeel uitte de
GPV'er Schutte kritiek dat door
het voorstel van de VVD de Raad
van State wordt gebruikt als ar-
biters in een probleem tussen ka-
binet en Kamer. Pod-fractievoorzitter
Den Uyl zei in dit verband dat
gekozen weg "volstrekt in strijd is
met de plannen van de Raad van
State in om staatsbestel".

WAT MEN OOK mag vinden van de wettelijkheid
van een nieuwe wettelijke regeling van euthanasie, het
verloop van de discussie aan het Binnenhof maakt in elk
geval somber. Premier Lubbers, die tevens lijsttrekker
van het CDA is, heeft eerst informatie aan de VVD-fractie
in de Tweede Kamer en gisteravond ook in het openbaar
voor de camera duidelijk gemaakt dat de CDA-ministers
hun handtekening zouden weigeren onder een eventueel
parlementair aangenomen initiatief-wetsvoorstel van mevrouw
Wesvel (D66). Voor dat unieke dreigement, want omge-
acht Lubbers' motieven moet het toch zo worden ge-
noemd, is de VVD voorshands gewicht. De kleinste rege-
ringspartij, die had aangekondigd met o.a. de PvdA het
initiatief-Wesvel aan een meerderheid te willen helpen, re-
toreerde gisteren met een verklaring onder de titel "Po-
ging tot verzoening".

De VVD signaleert dat de euthanasiediscussie nu in de
sfeer van partitipoliticus is getrokken en gekomen in fractie-
voorzitter Nijpels meent dat daarin "een uiters poging"
gehoort is om uit de impasse te raken. Hij doelt daarbij
op de mogelijkheid dat de CDA-ministers hun handteke-
ning uiteindelijk niet onder een aanvaard wetsvoorstel
Wesvel zouden zetten. En dan volgen enkele curieuze pro-
cedurevoorspellen van de VVD, die het CDA als "positief"
reconcilieert en die oppositieleider Den Uyl kort tijd
later vernietigend bespreekt.

De kritiek van Den Uyl was gisteravond terecht en ter
zake. Zij trof vooral de in nood geboren VVD-suggestie
om het wetsvoorstel-Wesvel voor de eenduidigheid in de
Tweede Kamer, maar na stemming over ingediende an-
nuncementen, eerst voor advies naar de Raad van State te
sturen. Die suggestie is dan ook onmogelijk, zij geeft de
Raad van State — het eerste adviesorgaan van de rege-
ring — op een verkeerd moment een oneigenlijke arbit-
functie tussen verdeelde parlementaire groepen. Dat mag
de parlementaire medewetgever zichzelf en de Raad van
State niet aandoen.

Wat zouden de Tweede Kamer en daarna de Eerste
moeten doen met het wetsvoorstel nadat zo'n advies van
de Raad van State binnen is. Wat een onding: overstem-
men dan in het geval van al te zwak gekritiseerde wets-
teksten, zodat de Raad van State als het ware voor deze
gelegenheid een verkoop recht van amendement krijgt?
Want volgens de verzoeningsvoorstellen van VVD-leider
Nijpels moeten regering en regeringsfracties zich ver-
plichten de adviezen van de Raad over het initiatief-Wes-
vel en de "Proeve" van het kabinet "serius te nemen,
met behoud van ieders verantwoordelijkheid". Dat is trou-
wen een toezegging waar de leden van de Raad van za-
ken opkijken.

VAN DE LAATSTE suggestie uit de verzoenende
VVD-propaganda aan de lijsttrekkers van de regeringspartijen,
namelijk dat zij vervolgens geen blokkades zullen open-
en tegen het ene of andere wetsvoorstel, heeft premier
Lubbers vrijwel direct weigert heeft afgelezen. Zijn ministers
zullen het wetsvoorstel-Wesvel niet tekenen, zei hij im-
mers alvast. Daarmee heeft de eerste man van het CDA
niet alleen uit weigering oopkopt voor een triest prece-
dent gezegd — een veto over een parlementair initiatief
nog voordat het afgehandeld is — maar ook de poging van
de VVD al bij voorbaat scherp beelcht als zijnde niet veel
meer dan een onttrekkende beweging met voorlopige
waarde. Zo speelt het treurspel zich verder af op een wel
zeer akelig niveau, dat gisteren een nieuwe diepte bereik-
te.

verzoen van poging

Nijpels heeft met zijn voorstel
te bereiken dat nu de verzoen-
ende door Lubbers geen blokke-
de wordt opgevoerd, tegen
een door de meerderheid van de
Tweede Kamer gekende wettelijke
regeling. In zijn publieke reactie
na het Nieuws-journaal zei pre-
mier Lubbers dat hij niet kon toe-
zeggen dat een kabinet met het
CDA na de verkiezingen wel een
meerderheid van de Tweede Ka-
mer zal volgen. "Wetgeving is
een zaak van Kamer en regering.
Pas als Kamer en regering het
eens worden kan ik een wet ge-
ven nu eerst advies inwachten.
Het zal er nimmer zijn voor goed
nadenken mer en weer", aldus
Lubbers. De premier zei er echter
rekening mee te houden dat er
daarna "meer een impasse" zou
kunnen ontstaan.

Nijpels presenteerde zijn "ver-
zoeningsvoorstel" gistermiddag via
een persconferentie. Volgens de
VVD-leider van zijn voorstel be-
doelt om de Tweede uit de par-
titipolitieke sfeer te trekken. "Ik
als politiek leider van de VVD, als
lijsttrekker, wil nu een uiters
poging doen om de impasse te
doorbreken", Nijpels zei zich een
doel te stellen, "hoewel dat er ooit
het versigt komt dat de Tweede
Kamer met alles heeft gedaan op
zijn punt van deze wet die uit de
afschrijft, welke van nu

Politie betaalt functie incestdeskundige zelf

(Van onze ontz verslaggever)

UTRECHT — De rijksoverheid wil niet meer betalen aan het bij de Utrechtse politie in dienst houdende van de incestdeskundige Carla van Lichtenburch. De politie acht deze functie echter van dusdanig groot belang dat het corps heeft besloten om haar een contract tot 1 januari 1988 aan te bieden en zelf voor de lasten op te dragen (175.000 gulden voor twee jaar).

Commissaris R. van Baarle van de justitie directie verwerpt dat de Utrechtse politie voor twee jaar zelf te veel kan bij verwezen op het gebied van incest dat de deskundige dan niet meer anders is. Op de begroting van de politie is geen post opgenomen voor het in dienst houden van mevrouw van Lichtenburch, maar wel een post voor het aanstellen van een ander.

In juli 1985 werd de deskundige voor de periode van één jaar aangesteld, wat werd gecompenseerd uit de post gemeentelijke roofoverval. Deze taak was het verlenen van hulp aan meisjes en vrouwen die door bloedverwanten werden mishandeld en het bevorderen van deskundigheid op dit vlak bij de politie. De uitsluitend financieel werd opgevoerd, maar een jaar vermeld. Van september tot eind december vorig jaar bleef zij toch nog bij de politie werken, dat contract was gebaseerd op de compensatiebetaling voor arbeidsloosstelling.

OVERAL

Commissaris Van Baarle: „Wij hebben vanaf het begin op het standpuntestaan dat deze incestdeskundigheid niet alleen iets is voor het Utrechtse corps. De hele Nederlandse politie moet er gebruik van maken. Het is een functie die veruitgaat boven het lokale”.

Sinds het voorjaar van 1983 is de politie daarom al bezig geweest met het verkrijgen van financiële steun van het rijk. Er is langdurig overleg geweest met de ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie en de staatssecretaris voor emancipatiezaken. Vele sociale maatschappelijke hulpverleningsinstellingen hebben de subsidieaanvragen ondersteund.

De ministeries hebben de boel af, omdat zij menen dat hulpverlening en het bevorderen van deskundigheid op dit vlak niet behoren tot de taak van de politie. Commissaris Van Baarle kreeg het advies om zo nodig gebruik te maken van het RUG (Regionaal Instituut voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg).

De minister van justitie stelde de gemeentelijke politie voor om met de rijkspolitie in het district Utrecht tot een financieringsoplossing te komen, waarbij de rijkspolitie voor elk geval apart dient te betalen. Van Baarle: „De rijkspolitie levert daarmee in principe bereid. Maar omdat zij slechts advies met incest doet grondwettelijk, zal vermeld moet een beroep op de deskundige doen. En dat betekent dat

wij haar dus toch alleen betalen”. Bovendien wordt de commissaris dat de hulpverlening dan wel voortdurend als een politieke zaak hangt.

De verschillende ministeries biken niet bevattelijk voor de argumenten van Van Baarle. De discussie met het rijk is echter nog steeds niet helemaal afgerond, maar omdat er op korte termijn geen positieve beslissing te verwachten valt heeft de Utrechtse politie nu besloten om de lasten zelf te dragen. Van Baarle sluit echter niet uit dat het rijk in de toekomst toch nog een kleine subsidie vaststelt en dat zal hij dan als een welkome aanvulling beschouwen.

KOSTELOOS

De directe hulpverlening zal kosteloos blijven, ook voor slachtoffers van incest van buiten de stad. Maar voor werkmaatschappelijke bijdragen op politie-opleidingen, lezingen en voorlichting zal met directie ingang moeten worden betaald. Dat daarmee mogelijk en drempel wordt opgevoerd.

zegt Van Baarle voor het te moeten betalen.

De komende twee jaar zal mevrouw Van Lichtenburch een reeks beleidsmatige taken krijgen die uitgaan boven het pure Utrechtse. Zo zal zij een landelijke registratiepunt gaan opzetten. De omvang van incest is op dit moment nog onduidelijk; volkomen onduidelijk heeft ongeveer een op twee vrouwen er mee te maken (gebruik maar dat is geen hard cijfer). Het uitstippelen van een beleid is daardoor erg moeilijk en een goede aanpak en preventie kunnen niet van de grond.

Een andere taak is het organiseren van een tweede ineenstemming, waarop moet worden bevestigd of de initiatieven die tijdens het eerste symposium op 20 november 1984 vervaarden hebben afgeworpen. Verder zal de deskundige informatie verzamelen voor de Nederlandse politie en voor scholen en verenigingen gaan maken. Daarbij moeten concrete hulp mogelijkheden worden aangeprezen voor slachtoffers.

Incest kan het kabinet niet al te veel schelen

UTRECHT — De houding van het rijk ten opzichte van incest het best samen te vatten. De ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie en het staatssecretariaat voor emancipatiezaken hebben zowel de slachtoffers van seksuele kindermishandeling als de hulpverleners op dit terrein in de kou gelaten.

door peter van der maat
politieverslaggever

DE Utrechtse politie heeft sinds 1983 in Den Haag probeert om financiële steun voor het in dienst houden van de incestdeskundige Carla van Lichtenburch. Zij is aangekomen voor de hulpverlening aan slachtoffers van het bevorderen van deskundigheid op dit vlak bij de politie in het algemeen. Het bepaalt geen lokale functie dus. Het Domstedelijke corps vroeg terecht om geld bij de rijksoverheid.

NA drie jaar is er nog steeds geen eint uit Den Haag gekomen. Vorig jaar juni schreef minister Koenders Alde van justitie in een brief aan de gemeente Utrecht dat het bevorderen van deskundigheid en hulpverlening niet tot het takenpakket van de politie behoort. Wat dat eerste betreft heeft de minister gelijk, maar wat het geven van hulp aan gaat zij bij er naast.

Artikel 28 van de politiewet zegt dat het van de taak van de politie is om hulp te verlenen aan hen die deze behoeven”.

Het lijkt geen twijfel dat de incestslachtoffers tot deze ruime categorie behoren. Hoe ver de maatschappelijke hulp moet strekken, is echter niet helemaal duidelijk. Het vernieuwde wetboek van de Utrechtse politie stelt in dat opzicht verder dan dat van de rijksoverheid.

MEER woorden behelgen de betrekken bewindsladen dat de incest-bewindsladen van belang is. Tijdens de spreken van het eerste opvanghuis voor incestslachtoffers in Groningen zal staats-

PPR wil subsidie beleid tegen incest

(Van onze Haagse redacteur)

DEN HAAG — Het PPR-Kamers Lankhorst wil dat de regering subsidie verleent voor het in dienst houden bij de Utrechtse politie van de incestdeskundige Carla van Lichtenburch.

In schriftelijke vragen wijst hij erop dat de politiediensten in heel Nederland gebaat zijn bij de eerste praktische ervaringen op een betrekkelijk onbekend gebied. Daarom moet de beschuldiging sprake en begroting van slachtoffers van seksuele kindermishandeling financieel worden ondersteund. Slachtofferhulp dient volgens Lankhorst gratis te zijn.

Coördinator mevrouw Korte-Van Hoorst vorig jaar dat de problematiek wordt onderzocht. In de praktijk geeft zij er, evenals in ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie, blijkt van zelf althans geen juiste kijk op de zaak te hebben.

De gemeentepolitie van Utrecht heeft inmiddels besloten om Carla van Lichtenburch nog twee jaar in dienst te houden en dat zelf te betalen. Want dat geld vandaag zal komen is nog niet bepaald, maar het betekent in elk geval dat er moet worden benadrukt op een andere politieke taak.

En om welk bedrag gaat het nu? Volgens de Minister 175.000 gulden, voor twee jaar. Zijn drie ministeries met gemeentelijke bestuursinstellingen gezamenlijk niet in staat om dat schijnt bij elkaar te schragen?

EEN definitieve afwijzing heeft de politie tot op het oogen overigens niet gekregen.

De er schijnt nu zo op de kerkte te staan. Om gefinancierd te blijven bij politie, gemeentelijke en slachtoffers zou het verstand zijn dat de rijksoverheid alomte zwaart verantwoordelijkheid aanvaardt.

CARLA LICHTENBURCH: INCESTDESKUNDIGE BIJ UTRECHTSE POLITIE

De incestdeskundige Carla van Lichtenburch mag nog twee jaar bij de Utrechtse politie blijven werken. Maar hoewel haar functie ver uitsijgt boven het lokale, heeft het rijk besloten om niet mee te delen in de kosten (zie de opiniepagina). Hulpverlening en het bevorderen van deskundigheid, dat zijn haar belangrijkste taken. En dat haar nog veel werk wacht, getuigt het volgende verhaal.

door peter van der maat
foto
jaap de boer

Incest is sinds enkele jaren een heftig item bij de media. Carla van Lichtenburch, vermoedelijk dat het onderzoek zelfs is doorzochten. In haar publiciteit blijkt nogal te blijven. Want hoe kan het zo altijd zijn er mensen die ontkennen dat er seksuele kindermishandeling bestaat.

Ondanks was Carla van Lichtenburch, de incestdeskundige bij de Utrechtse politie, voor het geven van voorlichting in de Noordnederlandse Wat zij daar meemakke is niet, voorziet haar. Een huisraad bewaard glanzend dat inzicht bij ons niet wettelijk.

"Ik voel dan wel de neiging om boos te worden en zou eigenlijk willen vragen hoe het met die man zelf zit. Maar dat zou verkeerd zijn, zo'n boze houding werkt averechts, om staan ze dicht. Ze moet andere mensen met dezelfde informatie proberen te bereiken, het gaat mij er om dat ze mijn beschadigingen."

Veelgevoel kreeg zij een tele- kende van een decort van een middelbare school te Utrecht. Zij vertelde te vermoeden dat niet van zijn leerlingen, een twaalfjarige meisje, inzicht wordt gegeven. Zij adviseerde de leerkracht om de zaak aan te kaarten bij de schoolhoofden. En die zei: "We doen niets". Bang voor de goede naam van de school en voor de vader.

"Alles is nu valt er nog heel wat werk te verrichten. Veel mensen denken dat incest al jaren in het verleden is, in een aantal zwaarte misstanden. Dat hoort ze niet in hun eigen omgeving te kijken, houden ze het ver van hun leef".

Buurs schreef zij zich voor haar vak van hulpverleners. De ontruime in deze sector is onoverwinnelijk groot. "Een psychiater die er voor me was, dat schreef me misbruikt door haar vader, op bijna hanevoren dat ze maar moet denken dat het lekker is geweest. Twee en half jaar heeft dat kind haar man geroeten. Haar frustratie is

in die jaren alleen maar verder aangehouden".

De maan van haar knaam in het Utrechtse hoofden van politie om nog kaal. Wat er hing haalde zij eind vorig jaar weg, toen haar contract met de politie afliep. Nu zit ze weer achter haar oude bureau. De politie wilde Carla van Lichtenburch (33) niet missen. Haar deskundigheid wordt van groot belang geacht. Maar twee jaar heeft zij op tijdelijke arbeidsontrajecten bij de politie gewerkt. Maar omdat haar functie ver uitsijgt boven het lokale in het land lede ze zij de enige incestdeskundige bij de politie en van alle kanten wordt een beroep op haar kennis gedaan. Heeft het kopsu geprobleem om financiële aspecten van het rijk te krijgen. Vergoeds- rijk.

Ondanks moede nota's, waarin staat dat incest moet worden aangepakt, hebben de ministeries van binnenlandse zaken en justitie en het staatssecretariaat voor emancipatiemaken oermond dat het niet aan de politie is om hulp aan slachtoffers van incest te geven. De Utrechtse politie besloot ten langste kende dan maar zelf voor de kansen te blijven opdraken. Maar de korpsaf niet zich ge- maakt om de politie om voorlichting en lezingen van Carla van Lichtenburch voortzetten een re- kening te presenteren. De directie hulpverlening blijft gratis.

Haar aanwezigheid bij het korps heeft de afgelopen twee en half jaar een grote toename veroorzaakt van aanvragen van hulp. Voor haar komt kreeg de politie gemiddeld twee aanvragen per jaar. In 1994 waren het er negen en vorig jaar dertien, plus een niet geregistreerd aantal gevallen waarbij allereerst maatschappelijke hulp is ver- bood.

—Hoe stond de politie zelf te- genover incest toen u hier me- dio 1993 kwam?

Het is tekennend voor de Utrechtse politie dat ik ten ge- vraagd voor drie baan. Het be- ste bestand was al dat er iets moest worden gedaan op dit vlak. Toen was er nog veel on- kunde. Hoe moet je bijvoorbeeld reageren als een meisje aangifte komt doen van seksue- le mishandeling door haar va- der? Waar kan je aan merken dat meisjes, vrouwen met een dergelijk probleem zitten? Laatst vertelde een rechercheur van de kinderpolitie me dat hij zijn 'minuten' er tegenwoordig helemaal op heeft ingezet. Dat berecht ik als een voor- uitgang."

Op politie-opleidingsaerhol- ling, toen ik er de eerste keer kwam, en daar was: daar heb je weer 'n leusade, die milien we even ontdoet haben. Ik heb inmiddels een vaste plaats bin- nen dit korps en spreuk en ver- sta de politie zelf, daardoor word ik een reuker genomen en word ik gebruikt naar wat ik zeg."

Je moet niet tegen mannen- in-het-algemeen gaan aan- schuiven, dat heeft geen zin. Ik vertel onder meer wat incest be- treft voor het slachtoffer. Maar 'n begint, welke gedrag meijnt gaan vertellen, dat vrouwen het- liiken van incest nooit krijgen."

—Op de afdeling verdovende middeelen van de Utrechtse po- litie is gereden, dat is een op- merking van onze kant, een te- kenning verwijfd van een bulg-meijnt met een spen in haar rugzak en de felaaf. "Je rijd dat zo veel lekkerder". Zeg dat iets over de mentalitei- te bekraken politiemien- sen?"

Ik benik natuurlijk niet elke- kent en sommige mannen vin-

den zo'n tekening bijknaar een vorm van humor. Het kan veel vande hebben als je er een op- merking over maakt, misschien zal dat hen aan het denken."

Overtrengt heerst die afker- lier bij de afdeling kinder- en adolescentie afdoet niet en dan komen incestafschaffers toch altijd terecht. Er is een vromer-vriendelijke atmosfeer waar om dergelijke tekenningen afdoet niet zal worden ge- elen."

"Maar goed, verhelede vrom- ren van humor blijft je altijd zoeken. Het is niet goed voor me om er boos over te worden. Als ik op de politietoch op zolets stuit, ga ik er wel met argumenten tegenin: hoe ga je met vrouwen om, hoe ga je te- gen vaderen aan die iets met hun dochters doen. Het is een- langre weg, dat realiser ik me- heel goed, naar vooruitgang vind ik het ook de moeite waard om me er voor in te zetten."

In eerste instantie werd Car- la's functie omschreven als 'ver- vangingdeskundig'. Zeit zij in haar jeugd ook seksueel mis- bruik en zij was een van de op- richters van de Landelijke Vereniging tegen Seksuele Kin- dermishandelingen.

Van Lichtenburch is niet naar verterfke achterhaamt. Zij heeft die namenroten onafge- de rechte achterhaamt, haar naar haar idee, voortdurend blijft coöpereren met haar familie, waarmee zijn geen contact meer onderhoudt.

—Is zij door haar ervaring niet te emotioneel bij de zaak betrokken?

Ik heb die ervaring volledig verwerkt, anders zou ik dat wel niet kunnen doen. Als ik er niet rond mee was, zou ik misschien plaatsaarrangen- kende worden als ik bepaalde verhalen hoor, en dat is niet zo.

Meijes en vrouwen die bij mij komen ervaren het naar mijn gevoel als positief dat er ie- mand tegengroet hen en die hen begrijpt. Ik vertel mijn eigen verhaal niet, maar geef wel aan dat ik weet waar zij het over hebben. Dan blijft er ook vaak een zucht van verlichting: "Tja, het, eindelijk iemand die me ge- loofde".

Zo af en toe wordt ze wel mis- deden van alle droevige verba- len. "Het is heel belangrijk om een uitdaging te hebben, om eens tegen mensen aan te kle- ren, een lekker te kunnen ja- chen. Het's maar een eenzaam werk en nu ben ik wel vreselijk gemotiveerd, maar zonder een goede begeleider red je het niet". Zij heeft bij de Voor- zette Opleiding maatschappe- lijk werk, waar ze nu ook voor het eindreizen zit, een per- soon tegeven wie ze 'lekker kan zandieten'."

Hierbij zal zij vele verzoeken van de tv heeft gehad om over haar werk te kunnen praten, heeft zij dat tot nu toe altijd geweigerd. Dat zal ze ook bij- vullen, omdat zij vreest an- ders een publiek leeuw te wor- den en dat ze dus niet met incest te worden geconfronteerd. Zeer benist wij zij daarom niet met een foto van de kants.

De begeleiding van meisjes en vrouwen die zich niet hun verhaal kunnen vertellen, dat is haar belangrijkste taak. Ze heeft inmiddels enkele ge- spreeksgroepen geleid met vol- wasen vrouwen en niet nergens vanaf tien jaar. "Vanik bucht het al enorm op en met elkaar over de ervaringen te praten. Ieder- een heeft in feite het idee dat zij de enige ik en kan zich moeilijk voorstellen dat anderen niet hetzelfde probleem ervaren."

Zij behandelde raken nooit al- ter rijk rond mee was, zou ik misschien plaatsaarrangen- kende worden als ik bepaalde verhalen hoor, en dat is niet zo.

der speelt daar ook een belangrijke rol bij. Gelooft ze haar dochter wel of niet? Wil ze dat haar man een tijdje het leukst vindt? Of moet het kind wegomdat hij haar man juist thuis wil houden? Ze kent bij de bevestiging van een van veel factoren afhankelijk.

In veel gevallen verwijst zij de slachtoffers daar naar het Belgisch Instituut Analfabeten Geesteliken (IAGAG), het Instituut voor de ZAC of zelfhulpverenigingen. Maar zij heeft ook een aantal langdurige contacten met kinderen en volwassenen. Bij de meeste verwijst ze om steeds op het verzuim terug te komen, zij richt zich op het kind, hoe gaat het op school en hoe is het contact met vrienden? „Ik heb een meer van twaalf dat bij haar helpervrouw steeds naar een meet praten over wat er thuis is voorgevallen. Zij wilde dat is voorgevallen en hoe het andere problemen, maar daar werd niet op ingegaan.“

Meisjes prateren dikwijls in de trant van pupa is ziek, hij moet worden geholpen. Carla: Ze vertelt zich af op twee jongedochters verzuimwoordelijk voor het gein en vinden hun vader stiekem. Nee, ik vind zelfs pupa's niet slecht. Ze heb mannen die zijn opgelicht dat het wordt ontkent en geven juist aan dat zij hulp nodig hebben. Daarentegen zijn er nog altijd vaders die het heel goed kunnen vinden wat ze hebben gedaan. Niet zelfs mannen kan ik niet praten. Overigens bevestigd ik de slachtoffers en tegenover hen kan ik het niet maken om contact te hebben met de vader. Dan als je de nodige verzoeken wilt in de weg. Volgens Carla hebben jonge slachtoffers altijd duidelijke signalen uit vaders aan worden gezien dat zij eenzaam moet zitten. „Als ze ongemakkelijk verzuim, als de cijfers op school omliep had achteruit gaan of als ze zich isoleren. Het is er vaak iets aan de hand. Een onderwijzer is naar mijn gevoel verplicht om de signalen op te pikken. Maar ik heb ook wel tekenen ontmoet die niet. „Om vier uur is de school voorbij, wat er thuis met de leerlingen gebeurt staat mij niets aan.“

Publiciteit over incest blijft daarom volgens haar belangrijk. „Zijn vrouwen die gaan als ze voor de tiende keer over hebben gepraat over duren te praten met anderen. Toch kan een krantenverhaal over een man die een verzoeken krijgt wegens contact met zijn dochter ook persoonlijk kan helpen. Een andere vader kan dat zijn dochter helpen en zeggen: 'Dit gebeurt er nu als je er over praat. Dan gaat een hele grote kapot.' Meisjes worden dikwijls met een gigantisch schuldgevoel opgevoed.“

„De Utrechtse politie graafte handig zaken op dit gebied voornamelijk. Maar ook bij andere korpsen zie je beweging. Tijdens een forensisch onderzoek anderhalf jaar geleden was de werkelijk staat. Steeds meer korpsen halen mij er bij als ze met een moeilijk geval te maken te zitten. Bij loop de politie aan een paar dagen mee, kijk en geef advies en profileer me niet als degene die alles weet. Ik probeer te helpen bij het kiezen van een onderzoeksmethode.“

De komende tijd zal zij zich gaan bezighouden met het opzetten van een laagdrempelige registratiepunt. „Er bestaan nog steeds geen actuele cijfers. Het wil het toch belangrijk is om prestaties te weten hoeveel gevallen zich voordoen en waar zij zich afspeelen. Als je weet kan je de hulpverlening aanpassen en kan je eventueel preventieve maatregelen treffen. Sinds de kindermishandeling

ingen worden geregistreerd kan niemand daar meer over heen en is de problematiek niet te denken. Dat moeten we ook met inzicht zien te bereiken.“

De organisatie van een tweedags symposium staat ook op haar programma, waarin de resultaten van het eerste zullen worden besproken. Carla bevestigt dat de eerste onderzoeken vruchten heeft afgeleverd. „Waren er eerst in het hele land maar twee of drie samenwerkingsverbanden van instellingen die zich bezig hielden met incest, nu vind je er op Zeeland na in alle provincies erin.“

„In Groningen bestaat sinds enige tijd een specialisatie voor incest voor slachtoffers van incest. In een van mijn tijd was het dr. Hooft Utrecht ook bevestigd aan de plaats.“

„Nee, de lichten die zich in de provincie Utrecht zijn bij heden met de opening, door dat veel en aan een aparte organisatie stelling bestaat naar mijn idee op dit moment geen behoefte. Over hoe het in Groningen gaat kan ik niet zeggen, daar ken ik de situatie niet goed genoeg voor. Maar in feite ben ik be-

moet geen voorstander van speciale tekenen eendje te het probleem dan anders. Als de lichten van een persoon praten vervagend lichte kan ontstaan met incest. Is dat een veel betere oplossing.“

„Scholen en kindermishandeling is een van de belangrijkste problemen daar voortaan voor de lichten. Werp dit nog de lichten op?“

„Dat zou heel goed kunnen. Maar begrijp goed, als de Utrechtse politie de lichten op de lichten heeft bevestigd, dat ik in de weg gaarden en was ik helemaal niets geweest. Ik heb tekenen met deze situatie. Ik vind het al heel wat. En als nu met op 1 januari 1988 vijf miljoen afloopt, kunnen we niet gelijk met de lichten met verder. Ik hoop dat dit dan ook in de lichten van het land is te bevestigd.“

„Wat ik dan graag wil dat we ik nog niet. Meisjes wel het dat helemaal niet doet. Het is niet helemaal leest. Het lichte raai ik als slachtoffer moet, maar het is ook niet goed om in de lichte lichte en in de lichte is te blijven.“

„ERVARINGSDESKUNDIGE“ BIJ UTRECHTSE POLITIE: Voorkomen van incest is verspreidbaar moeilijk

Van onze verslaggever
MARIA HENDRIKS

UTRECHT — „Een vader die incest had pleegde ook op het politiebureau: als mijn dochter thuiskomt is hij haar. En ze was het ook. De dochter kan vertellen, terwijl in dat gezin nog twee meisjes werden misbruikt, wat we toen niet wisten. Als die dochter bij haar vader op bezoek kwam, vloeg ze hem om de hals.“

Carla van Lichtenburch neemt dit verhaal om aan te tonen hoe geïsoleerd de burch van het gezin vaak is, ook of misschien wel juist als de kinderen ernstig worden mishandeld. Van Lichtenburch is incest-deskundige bij de Utrechtse politie. Ze begeleidt slachtoffers van incest, die haar hulp tegen overmach van de pleger vaak maar te hard nodig hebben.

Van Lichtenburch werkt sinds juli 1983 bij de Utrechtse politie op contracten die eerst niet en dan weer wel werden verlengd. Ze heeft twee keer op straat gezeten. Het Utrechtse corps heeft gemeenteraad de „ervaringsdeskundige“ gesubsidieerd te krijgen door overheid, maar de minister van Justitie, Binnenlandse Zaken en Sociale Zaken, waarmede Lichtenburch in contact is, heeft het niet op de kaart gezet. Ze heeft het niet op de kaart gezet. Ze heeft het niet op de kaart gezet.

De Utrechtse politie heeft vorige week opnieuw besloten Van Lichtenburch op zijn zet te betalen. Nog twee jaar. Dan moet de (drie Nederlandse) politie zelf de zodanig deskundige hebben opgevoed. Om dat te bereiken geeft Van Lichtenburch les op de verschillende politiemethoden en scholen. Ze geeft bij-hulpcursussen, assisteert andere politiemethoden en is bezig met informatie-materiaal voor rechtshulp en een brochure voor slachtoffers, in de loop van de vrouwen en meisjes daardoor gemakkelijker naar de politie stappen.

Van Lichtenburch houdt ook lezingen voor middelbare scholieren, hulpverleners en rechtshulp. Ze begeleidt therapeuten die slachtoffers van incest behandelen. Ze wil een registratiepunt opzetten voor de melding van incestgevalen dat duidelijk wordt hoe vaak incest voorkomt. Registratie moet ook de zwakke plekken aanwijzen (verschillend platteland: de invloed van bepaalde

religie, omstandigheden, zodat er berichten kan worden gewerkt aan het voorkomen van incest.

Onschuld

Als er bij de Utrechtse kind- en jeugdpolitie een melding van incest binnenkomt — en dat gebeurt gemiddeld een keer in de week — wordt er hulp gezocht voor de pleger (meestal de vader), voor het kind (vooral altijd een meisje) en voor de andere leden van het gezin, met name de moeder. Hulp aan het kind wordt gegeven door Van Lichtenburch, door een professionele hulpverlener die ze daarin bijstaat, want ook hulpverleners zijn vaak ontzettend onbepaald.

Van Lichtenburch: „Ik hoor politie en hulpverleners dat ze besluiten geen vragen mogen stellen als: Heb je het wel eens lekker gevonden? Waarom heb je het niet anders met iemand anders gehad? Heb je niet verzet? Dat zijn allemaal vragen die de klacht van het kind in twijfel trekken. Het belangrijke is dat het kind absoluut wordt geholpen. Het moet ook veel tijd voor het kind worden uitgezet. Een agent moet niet direct achter zijn bureau zitten om de aangifte op te nemen.“

Als een meisje aangifte komt doen, moet worden versleten wat de gevolgen kunnen zijn. Van Lichtenburch: „Ze moet weten dat haar vader niet is de gillende zinnens van huis wordt gehaald, want dan wil ze vaak niet meer. Veel meisjes zijn bang dat hun ouders gaan schelden en dat het haar schuld is dat het gezin zit elkaar valt en haar broertjes en zusjes naar een huis moeten.“

Ook de juridische afhandeling vergt begeleiding. Het duurt heel lang voordat de politie niet alleen over verzoeken, dat de officier van justitie de lichte lichte en in de lichte is te blijven. Als de vader blijft ontkennen, wordt het moeilijk hem vast te

Twee jaar cel voor incest met dochters

Van onze correspondent J.W. 2.0
LEEUWARDEN — De Leuwarder rechtbank heeft de 48-jarige Dirk van S. uit Wolvega gisteren veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf wegens incest dat hij twaalf jaar lang uitoefende met drie minderjarige dochters.

Officier van justitie Mr. H. van Eigenburg had 14 dagen geleden twaalf maanden gevangenisstraf, waarvan drie maanden voorwaardelijk, gepleegd.

De rechter gaf als toelichting op de zwaardere straf dat de man als vader op een goede manier misbruik gemaakt van zijn macht. Ook de langdurige periode van zijn misdaad is in deze straf betrokken. Van S. misbruikte zijn kinderen al vanaf zijn vijfde leeftijd. Volgens de rechtbank werd het heeft dat schadelijke gevolgen gehad voor de slachtoffers.

Schuldig

Van Lichtenburch: „Incest-slachtoffers voelen zich altijd schuldig. Als ze hier binnenkomen is het eerste wat ze zeggen: Ik wil mijn jeugd goed voor mijn vader zorgen. Ze willen het gezin bij elkaar houden. De vader van een meisje van elf kwam voor thuis wonen en het kind had daar de grootste moeite mee. Maar ze durfde niet te zeggen, want dan zou haar moeder misschien ongelukkig worden.“

Het gezin waar incest is gepleegd kan in de meeste gevallen niet intact blijven. De pleger of het kind moet verdwijnen. Van Lichtenburch: „Zijn gevallen bekend was het gezin hulp kreeg er het kind weer naar huis kon, maar intussen ging de incest zwoeren door. De slachtofferlijke werker kon voor een prinzessieprek, maar de kinderen zijn zo door vader geïntermeerd, dat ze niets later merken. Veel hulpverleners onderschrijven dat maar vreselijk. Wanneer heb je niet verzet? Dat zijn allemaal vragen die de klacht van het kind in twijfel trekken. Het belangrijke is dat het kind absoluut wordt geholpen. Het moet ook veel tijd voor het kind worden uitgezet. Een agent moet niet direct achter zijn bureau zitten om de aangifte op te nemen.“

Of het kind thuis kan blijven, hangt in grote mate af van de houding van de moeder. Van Lichtenburch: „Ik heb nu ongeveer vierhonderd gevallen van incest aangekomen en het is maar zelden dat de moeder niet bij de lichte is. Meestal had ze wel in de gaten dat er iets was. Niet dat ze precies wist dat het incest was, maar ze voelde het vast. Of het kind terug kan, hangt af van haar reactie. Sommige moeders willen hun moeders meer zien. Andere hebben het kind niet. Een moeder die mij brengt het politiebureau en ik heb een meer klachten. Ge zij er maar uit.“ Het belangrijkste is dat de moeder haar dochter gelooft en steunt.

Meestal gaat het kind het huis uit. Van Lichtenburch heeft het niet meegemaakt dat een gezin zich herstelt. Wel een kind in een ander gezin. Het moet weer contact hebben. Van Lichtenburch: „Vaders die moeder meer zeg-

Ierst, het het bewaard gevee

Een op de tien meisjes krijgt te veld geschietingen mee te maken. Vele vrouwen zwijgen jarenlang over wat hen door hun vader, broer, oom, neef of buurman is aangedaan. Waaraan komen de ervaringen pas sink enkele jaren boven tafel en waarom zwijgen hulpverleners niet zoveel uitgebreid op overvloed?

Verder in dit nummer het nummer 'moeder en jeugd' en aandacht: het Gemeente opvangsplan voor volwassenen met een ernstig intellectueel handicap en een ernstig overzichts van recente Nederlandse literatuur over incest. Ook resultaten van het landsonderzoek: beschouwingen en signalen van actuele publicaties en manifestaties.

Bestellen door 7,50 over te maken op giro 256637 van Jeugd en samenleving. Maatschappij 22, 3081 BH Utrecht over 86/2. Abonnementen blijven voordeliger: 7,40 (inschrijvers 7,50). Opgeve en inschrijving:

(030) 313430/313397

→ geer ik doe het niet meer, en die hulp zijwaarts, die jeugd ik niet. Kinderen zijn zo in de ban van hun ouders, ze doen alles om het te naar de te maken. Er zijn vaders die hun dochter zo gek krijgen dat ze de aansluiting weer inbrengt.

Piegers van incest worden soms mild getuigen om het gezin een nieuwe kans te geven. Van Lichtenbercht zou meer voelen voor de Amerikaanse benadering, waar de mannen verplicht hulp krijgen. Van Lichtenbercht: Voor mij persoonlijk is de grens voor straf en niet, of de vader de schuld op zich neemt. Of hij eisen zijn dochter zegt: Het was mijn fout. Er zijn nog steeds vaders die het had geweten vinden, die vinden dat hun dochter hun heil is.

Voor Van Lichtenbercht staat het bekeken, centraal, onder hoe hij de ganselijke verwerking heel wettelijk is dat de pleger de verantwoordelijkheid op zich neemt. Als de (vader) vader, oom, broer of grootvader de schuld op zich neemt, komt het slachtoffer meestal persoonlijk over haar trauma heen. Van Lichtenbercht: Ik heb een dodelijke meermacht, die had een God verzuimen gemaakt. Die had bij gekregen, want hij had kanker maar was weer

gevoerd. Ik vroeg hem: Zou u nu dochter geen vergiffenis vragen? Voor deze man was het onmogelijk de verantwoordelijkheid te nemen. Die legde hij bij God.

Jeugd kinderen hebben meestal niet zo lang nodig om te herstellen. Van Lichtenbercht: Ik had een groep kinderen van tien tot veertien jaar, die hadden een jaar nodig om het te verwerken. Daarom is het belangrijk dat incest wordt ontdekt. Volwassenen vrezen zijn zo ingekapseld in een muur van wantrouwen. Dat zijn heel gesloten mensen geweest. Ze blijven ook vaak in de rol van slachtoffer hangen. Als kind hebben ze ervaren dat ze het leven niet in eigen hand hebben, maar alles is wel hun schuld. Op den duur is het zelfs hun schuld als het slecht weer is.

„Hulp aan kinderen is vooral zorgen dat ze weer kind worden zijn. In het begin is je ernstige kluis verhoor. Bij vijf zijn ze verplicht elke week iets te vertellen. In het begin hebben ze daar de grootste moeite mee, maar op den duur gaan ze van alles uithalen om maar een verhaal te hebben. Het wordt weer kinderen. Dat zwart gas er

vanaf. Je moet ze leren weer te genieten. Hulpverleners pakken dat vaak verkeerd aan. Een meisje kwam in tranen bij me omdat ze elke keer weer moest vertellen hoe het gebeurde.

Drie jaar geleden werd er nieuws over incest gepubliceerd. Nu is bekend dat het veel meer voorkomt dan gedacht werd. Het voordeel daarvan is dat steeds meer mensen weten om het licht kunnen terwijl ze nog gaande zijn, zodat er een eind aan kan worden gemaakt. Veel meisjes zijn nu met voorkomen van incest. Van Lichtenbercht: Hoe we het echt kunnen voorkomen weet ik niet. Maar twee dingen moeten in ieder geval gebeuren. Kinderen moeten weerbaarder worden gemaakt, zodat ze niet durven zeggen: En er moeten andere waarden en normen worden doorgevoerd aan kinderen.

„Ik zie op scholen wel eens dat al die meisjes vallen op de stevige aardschakelen. De achtjarige jongens leren ze links liggen. En naar praten over trouwen en een gezinlijke basis. Het geslacht heeft in stand dat mannen en vrouwen slachtoffer worden van vrouwen in kinderen. Maar als je dat weten die meisjes zegt, zijn ze wel verlost.

'Aangrijpendste incestzaak in arrondissement'

Om en vader misbruikt meisje; celstraf geëist

1111 27

Van een onder verdraggever

ASSEN - De 37-jarige M.G.D uit Emmen en de 31-jarige J.van der R. uit Smilde worden gisteren wegens incest zes en twee jaar gevangenisstraf tegen zich eisen voor de Asser rechtbank. Ze maakten jarenlang seksueel misbruik van de dochter van D. Officier van Justitie M. de Lankamp sprak van „de incestzaak die tot op heden mij en mij collega's het meest heftig aangegrepen”.

De officier kwam tot deze uitpraak door de omstandigheden waartoe een en ander was

gevoerd. Het slachtoffer, een 16-jarig meisje, kwam na een zelfmoordpoging begin vorig jaar in het ziekenhuis terecht. Toen bleek dat zij ernstige psychische moed verkloerde werd zij in een psychiatrische inrichting opgenomen.

Daar kwam stukje bij beetje het licht dat zij seksual werd misbruikt. Het meisje vertelde dat zij vanaf haar elfde jaar seksuele handelingen had moeten verrichten met een aantal familieleden en kennissen, onder wie haar vader en grootvader.

Van deze zes personen moet terecht haar vader, M. G. D., en haar oom, J. van der R., terecht. Beiden veroordeelt de officier tot een jaar gevangenis te hebben verbruikt en misbruikt. Beiden verdachten ontkenen dat in alle toonaarden. Vader D.: „Wat nou dochter heeft verklaard is van a tot z gelogen. Ik had een goede verhouding met haar”. De gevoelige problemen van het meisje

waren volgens D. door de schuld van hem en zijn vrouw veroorzaakt.

Wat tegen het verhaal van D. spreekt is de uitspraak getuigenverklaring van het slachtoffer. Daarin staat bijvoorbeeld haar vader's meermalen nadat haar moeder na haar werk was vertrokken bij haar in bed kroop en haar tot ongewenst gebruik dwang. Het kwam ook voor dat hij haar midden in de nacht opzocht of haar meermalen in de auto en daar misbruikt van haar maakte.

Het meisje vertelde ook van de vaak keuzer straffen die zij moest ondergaan als zij zich tegen haar vader verzette. Ze moest ze dan met Moeder vreden in de slaapkamer staan, werd ze gedwongen bedopen of betrouwen voerde te eten of moest ze reukend onder de deken. Eenmaal daags D. het meisje voor de auto uit te lopen, terwijl hij steeds harder achter haar aanreed. Toen zij uiteindelijk viel stapte hij over haar heen en zocht gedeeltelijk boven het meisje bevond. Een andere keer zou D. haar peduigen hebben zand onder het slijmuis te blijven liggen, dat zij twee grando verbrachten opbe.

D. stond bekend als een vader die zijn kind een stevig opvoeder, maar niemand vermoedde wat er allemaal tussen hem en zijn doch-

ter voortviel. Een opmerking van D. die familieleden hem verschillende malen hebben horen zeggen was: „Ik heb een goede dochter in het licht van deze rechtzaak. Als iemand opmerkte hoe snel de kinderen groter werden en op eigen voeten konden staan, kon hij staan, antwoordde D.: „Ja, maar voor die tijd wel ik er zelf ook wat aan hebben”.

D. tegen bij de politie een bekenkens af, maar trok die later weer in. „Ik wilde uit de cel. De politie heeft de hele verhouding zelf geformuleerd, ik zie alleen maar ja”, aldus D., die volgens de psychiater leidt aan groetheidswaan. Als alternatief voor een langere gevangenisstraf zag M. de Lankamp een straf van vier jaar en een voorwaardelijke TBR.

Ook de oom van het meisje, Van der R., trok zijn aanbeveling bekenkens weer in. Hij bekenkens al een eenmaal onafhankelijke handelingen met het slachtoffer te hebben gepleegd. Verder gaf hij toe dat hij samen met zijn vrouw het meisje aanbeveling seksuele voorlichting had gegeven onder de deken.

De raadslieden van de verdelichten, Mrs. Koers en Bronsvorst, bevestigden beiden dat hun cliënten vingerprijzen moesten worden bij gelek aan bewijs.

Uitpraak over twee weken

Nog geen vijf jaar geleden wist geen kind dat niet de zelf het slachtoffer was, van het bestaan van incest. Nu hoort je een twaalfjarig jongetje zijn knuffelende moeder grinnend waarschuwen: „kijk maar uit dat het geen incest wordt.“

Vijf jaar geleden durfde bijna geen kind dat wel slachtoffer was van incest, daarover te praten. Nu zijn er spangsbuizen voor die kinderen.

Duur omme verslaggever
Geertje van der Veem

Het taboe is eraf. Niet dat incest wettelijk is strafbaar. Wel is het onderwerp bespreekbaar geworden. Steeds meer rechtbankpresidenten in ons land behandelen incestzaken zonder de deuren te sluiten. Kranten publiceren dan regelmatig over deze zaken. De schrijvers en de pers en de emigranten hebben de afgelopen jaren uitvoerig aandacht besteed aan het probleem en dat heeft mede tot discussiebreedte gewerkt.

Taboes verdwijnen. Wat vroeger absoluut niet mocht en waar zeker niet over werd gesproken is nu teopenaam of onderwerp van discussie. Euthanasie, zelfmoord, samesexuïteit, natuurisme, huifmoehtelijke relaties, echtscheidingen, allemaal zaken die vroeger absoluut taboe waren, worden nu niet alleen geaccepteerd maar ook geaccepteerd. Niet dat er geen taboes meer over zijn. Het verdwijnen van het ene leidt vaak tot de komst van een ander taboe. Naaktloperij is uit de taboefoer. Een natuurist zal zeggen dat naaktloperij niet met seksualiteit te maken heeft. Maar nu is alles wat op het naaktstrand naar nikt naar sex taboe. Vroeger was seks en het praten over zin in seks zeker voor meisjes taboe. Nu mag ze zin hebben maar is het weggeven van een vrijpartij na goed als taboe. Meisjes durven niet meer welgen uit angst een trut te worden genoemd.

James Cook

Wie praat over taboes merkt al snel dat wat in de ene kring een taboe is in de andere kring heel vanzelfsprekend wordt gevonden. Daardoor ook is het goed taboe in Europa terechtgekomen. De Engelse ontdekkingsreiziger James Cook introduceerde de term in West-Europa. Kapitein Cook schreef in het verslag van een reis tussen 1770 en 1780 dat hij op een van de Polynesiëse eilanden aankwam en daar met zijn bemanning vriendschap en gastvrijheid ontvingen door de plaatselijke bevolking. Omdat Cook ook een hartelijk gebaar wilde maken, zegde hij de belangrijkste eilenders uit hij hem aan boord te kunnen dierren. Het eerste werd geen succes. Geen van de gasten wilde aan tafel komen. Ze weigerden besluit en zeden „taboe“ te zijn. Cook kreeg op het eiland was bleek hem dat mannen en vrouwen nooit samen zten. En een verklaring daarvoor konden de eilenders niet geven. Ze aten niet samen omdat het zo goed was, werd gevoeld. Het was nu eenmaal verboden.

Cook vond het verbod - voor-

NN 20

Miss-verkiezingen geven in de beginjaren zestig geen aanleiding tot ergernis. Tien jaar later werden ze door feministen vernamelijk genoemd.

Ene taboe maakt plaats voor andere

al omdat er geen reden werd gegeven - onbegrijpelijk en geheimzinnig. Zo werd het woord taboe, eenmaal in Europa meuten geassocieerd met geheimzinnig en exotisch. Nu nog staat in het woordenboek behoorlijk het woord taboe: verboden, onschendbaar, onaanraakbaar.

't Moet kunnen...

Het lijkt alsof er in deze tijd geen taboes meer zijn. Maar de waarheid is anders. Toegeven dat je een hebel aan je kind heft, doet bijna geen enkele moeder. Integendeel, ze zal om de schijn te vermijden van kind vaak extra verzoeken. Je eigen kind niet mogen is absoluut onbegrijpelijk.

Blij zijn dat je man of je vrouw dood is, er voor uit horen dat je in een psychiatrische inrichting hebt gezeten, het zijn zaken die een mens niet graag vertelt. Ook al leven we in het „t moet kunnen“ tijdperk.

Hoe komt het nu dat taboes verdwijnen? De Amsterdamse socioloog Paul Kapteyn schrijft hierover in zijn proefschrift „Taboe, mocht en moraal in Nederland“. Hij wilde naar aanleiding van de verrassende gebeurtenissen in de jaren zestig en zeventig, zoals de emancipatie, demonstratieve betingingen, de seksuele revolutie en andere gebeurtenissen waarbij taboes werden doorbroken, weten hoe deze veranderingen te verklaren waren. Het woord taboe, zo ontdekt Kapteyn, heeft in West-Europa twee functies gekregen. Eerst werd het als een primitief begrip geïntroduceerd en sloeg het op verboden van bepaalde stammen die door overtuigingen als zinloos werden beschouwd. Later werd het woord opnieuw geïntroduceerd, maar nu als beschavingsbegrip. Zo is beschavings-

● Naakt is niet langer taboe. Maar nu is alles wat op het naaktstrand naar nikt naar sex taboe.

taboe ontstaat doordat mensen in een voortgaande beschaving zichzelf beperken opvolgen. In primitieve samenlevingen werden taboes door de dwang van anderen gehandhaafd.

Machtsverschil

Belangrijk bij het doorbreken van taboes is het verdwijnen van machtsverschil. De vrouwenemancipatie de afgelopen jaren laat zien dat bij het verdwijnen van machtsverschillen taboes afsmeken, maar zelfrepressie toeneemen. Vrouwen denken zich nu vijftien jaar geleden volgins vaste regels te gedragen. De vrouw die dat niet deed kon er op rekenen dat ze buiten de maatschappij stond. De mocht je typisch vrouwelijk gedragen, een pits-poes en een minnetje werden geaccepteerd. Toen de vrouw wat gelijkier werd aan de man, was het mens een misland om het vrouwelijke te beschrijven. Missverkiezingen werden door feministen vernamelijk genoemd. De vrouwen die ervan deelnamen werden gezien als symbolen van de onderdrukking.

Dat ook bij taboes sprake is van een gelijbewijs laat het taboe op macht zien. In de middeleeuwen zwoeren mannen en vrouwen gezamenlijk en naakt. Daarna werden er uitspraken gedaan voor mannen en vrouwen afgescheiden, waar men nog wel naakt mocht zwemen maar niet meer naakt mocht zonnen. En het duurde daarna niet lang of mensen gingen hun naaktheid meer bedekken, om aan elkaar gelijk te zijn.

Naakt slapen

Ook naakt slapen werd toen een taboe. Naakt slapen is egevaarlijk, werd destijds in eiseggetteboeken verkondigd. En als verklaring werd gegeven „nachtkleding wordt aanbevolen om het aanraken der teelhullen te bemiddelen en de schaamte te onderhouden“. Nu is het naaktbath in West-Europa zo goed als verdwenen, maar we weten is het over een paar eeuwen weer anders.

Zolang de ene mens zich verboden voelt boven de andere, zijn taboes bestaan. Incest, het onderwerp aan het begin van het verhaal is daar een duidelijk voorbeeld van. De ouder heeft het kind in de macht. En dat is een belangrijke reden waarom het kind bijna niet durft te praten over wat die ouder doet.

Het het afschakelen van de ouderlijke macht komt daar gebelgik verandering in.

Leden woongroep vervolgd na ontucht met kinderen

Door onze redacteur
ROBERT VAN DE ROEF

ROTTERDAM, 15 feb. — Het openbaar ministerie in Rotterdam zal twee leden van een vorig jaar in oppraak gemaakte woongroep vervolgen wegens ontucht met minderjarigen. Het betreft een man en een vrouw, die justitie steeds als hoofdverdachten heeft beschouwd. Beiden wordt verdere ontuchtige handelingen te hebben verricht met twee minderjarigen, evenwel niet hun eigen of anderzins kinderen.

Het openbaar ministerie heeft de zaken tegen vier andere leden van de woongroep geprocesseerd. De datum van het proces tegen de twee verdachten is bepaald op 26 maart, maar de woongroep heeft

al ongekendheid mogelijk een bewijschrift tegen de dagvaarding te zullen indienen. Dit beweert dat de openbare zitting voorlopig wordt uitgesteld.

Een woordvoerder van de woongroep zei gisterenavond: „Wij zijn heel erg geschrokken dat justitie de zaak doortrekt. Justitie is niet bereid toe te geven dat men niet zit. Van meet af aan is dit een openbare zaak geweest, al vanaf het moment dat de politie met kennisgeving van het openbaar ministerie een verschijven van de namen bewerkstelligde. Maar volgens de aanklachten zijn de feiten, die in de dagvaarding zijn vermeld en die wijnsel hebben nagelaten, wettelijk en pedagogisch verantwoord.“

Fig. 3: Vervolg

Ontucht stond voor OM vast

Vervolg van pag. 1.

De ouders eenden in kort geding dat zij hun kinderen konden zien en kregen gelijk van de rechter. Nog vier vrouwen werden onderzocht zamen met de verdachten en verhoord. Een week na de inval mochten de kinderen van de Raad voor de kinderbewaking naar huis, maar de ouders bleven gesloten in hun gezin. De familiekamer van de rechtbank gelastte een onderzoek van de Raad voor de kinderbewaking te doen en de eventuele gerechtelijke scheld bij de kinderen.

De politie stelde een soort afstandsbevel op met de vermaande stadhouder tekenen. De ouders staan daarin konstant, verduidelijk de kinderen. In de velden valt bij voorbeeld te lezen dat een maante

door zijn vader over zijn „A“ te worden en de „B“ van zijn moeder heeft gesteld. De tabel telt 23 van dergelijke aantekeningen.

De ouders hebben steeds verklaard dat al deze „leefwijzen“ voor hun kinderen bedoeld waren als doorbreking van een taboe, open en vrije voorlichting en gezamenlijkheid, zonder in te spelen op het gevoel. De woongroep, waarvan veel leden voortkomen uit de Kommunistische verhuisbeweging Nederland (KVN), wasgevoert „aantekening-hermeneutische partij, streeft naar een polygame levenswijze en collectieve opvoeding van de kinderen. Het politiek-onderzoek stelde volgens de ouders op reddend.

Vervolg voor twee leden van woongroep

ROTTERDAM, 17 feb. — In het bericht van afgelopen zaterdag over de Rotterdamse woongroep, van wie twee leden wegens het plegen van ontucht worden vervolgd, zijn enkele alinea's weggelaten waardoor het bericht onduidelijk is geworden. Hierbij alinea's die alinea's.

Het onderzoek tegen de woongroep kwam vorig jaar op gang nadat de Rotterdamse jeugd- en zelfbescherming twee momenten later een getuigenverklaring had gekregen over seksuele handelingen met kinderen in de woongroep. Rechter, schied, tegen de leden van de woongroep al, maar dit is te late nu is op.

Eind april volgde een inval in de gemeenschap door een speciaal arrestatiestelsel, dat met volvoeren en bijten hantender. De twee huidige verdachten werden gearresteerd: zes kinderen, in de leeftijd van vier tot acht jaar, werden samen met de verdachten „aan de Raad voor de kinderbewaking, ondergebracht in een kindertehuis en verhoord door rechtbanken.

Na een voor de woongroep positief advies van de Raad voor de kinderbewaking en de kindertehuis, werd de J. Sanders-Weedstra zag het openbaar ministerie in augustus 1965 af van een verordening om de ouders uit de openbare macht te onttrekken en heraan te brengen de openbare gezinsschap over hun kinderen.

VERBIJSTEREND

Leden woongroep toch vervolgd

Van onze verslaggevers

ROTTERDAM — Justitie heeft twee leden van de woongroep van de Schiedamschen dijk in Rotterdam geboven. Zij moeten op 26 maart voor de rechtbank verschijnen op verdenking van ontucht met kinderen uit de woongroep. Het onderzoek tegen vier andere leden van de woongroep is geprocesseerd.

„Het was een lisp“, aldus M. H. over de mededeling van justitie dat zij en K. de B. moeten verschijnen. De woongroep had verwacht dat justitie hen niet meer zou vervolgen. De groep was daar vrij zeker van na een rapport dat de Leidse hoogleraar seksuologie prof. J. Perlmutter in opdracht van de commissie heeft opgesteld.

Perlmutter komt na een onderzoek in de woongroep — met enig voorbehoud —

tot de conclusie dat van ontucht geen sprake kan zijn, gezien de jeugdigheid die de ouders voor de kinderen koesteren. Volgens H. wil justitie niet het doornemen van de zaak proberen om de ouders te voorkomen. De woongroep is er bovendien van overtuigd dat justitie probeert om de regels van de zelfbescherming te strakker aan te trekken.

De woongroep bracht begin volgende week af het zijn heeft een bewijschrift tegen de dagvaarding in te dienen. Als dat gebeurt, zal de terzitting naar verwachting worden uitgesteld. Justitie wil over de inhoudelijke kant van de zaak geen mededelingen doen tot de zaak voor de rechter komt.

Wakke verhalen

Op 25 april vorig jaar deed justitie met de politie een inval bij de woongroep.

Justitie met sterke aanwezigheid in hebben over ontucht met kinderen en kinderopvoeding. Dat laatste aspect is haar nooit meer aan de orde gekomen. De woongroep heeft altijd volgehouden dat justitie zich baseerde op „wilde verhalen“ van mensen die teleurgesteld de woongroep hebben verlaten.

Volgens de woongroep heeft justitie de vrije opvoeding van de kinderen aan de zaak willen stellen. In verband met de woongroep heeft altijd volgehouden dat justitie zich baseerde op „wilde verhalen“ van mensen die teleurgesteld de woongroep hebben verlaten. Volgens de woongroep heeft justitie de vrije opvoeding van de kinderen aan de zaak willen stellen. In verband met de woongroep heeft altijd volgehouden dat justitie zich baseerde op „wilde verhalen“ van mensen die teleurgesteld de woongroep hebben verlaten.

bruik niet tot een obsessie te maken.

Dagvaarding wegens ontucht klopt volgens leden woongroep niet

Yk Van onze verslaggever T)

ROTTERDAM — De twee nu nog vervolgde leden van de woongroep aan de Schiedamschen dielen in Rotterdam dielen vandaag een bezwaarschrift in tegen hun dagvaarding door justitie. Volgens de woongroep is het justitieel onderzoek onjuist, gewetens, is de dagvaarding op enkele punten alderdij en onjuist opgesteld en is de verlening van ontucht niet kinderens onjuist.

De woongroep zegt dat justitie verkeerd is oordeelkundig met de enige getuigenverklaring die bezichthoudt van het ging aanvankelijk om een auto-telefoon met een reeks van uitwijzingen aan het adres van de woongroep. Later onderkende die getuige een schriftelijke verklaring, maar daarvan kwam de meeste bewijskracht niet meer voor. Toch besloot justitie op basis daarvan telefoongesprekken van de woongroep te laten horen.

Op 26 april deed justitie een grootscheepse inval bij de woongroep. Bij het vragen van goedkeuring voor de inval aan de rechter-commissaris heeft officier van justitie mr. F. van der Horst volgens de woongroep gebruik gemaakt van verdachte verhalen van de afgeluisterde telefoongesprekken.

Verdachte leden woongroep dienen bezwaarschrift in

ROTTERDAM, 18 feb.

De twee verdachte leden van de Rotterdamse woongroep, die worden vervolgd wegens ontucht met minderjarigen, dienen een bezwaarschrift tegen hun dagvaarding in. Dit hebben zij vastgesteld afgesproken met hun advocaten. Hierdoor zal de openbare zitting voorlopig worden uitgesteld.

Randman mr. J. Groen. "Wij vinden dat de officier van justitie niet onrechtvaardig is, omdat deze kinderen, onder wie prof. Frenken, meent dat van ontucht geen sprake is. De contacten met de kinderen stonden in het licht van een verzwaarde opvoeding en dwang is niet toegepast".

'Opvoeding woongroep pedagogisch grensverleggend, niet overschrijdend'

Door onze verslaggever
ROBERT VAN DE ROER

ROTTERDAM, 18 feb. — In de Rotterdamse woongroep, waarvan twee leden worden vervolgd, is geen contact geklemd met minderjarigen. Schiedamsche gevelen van de vrije seksuele opvoeding binnen deze pauschaal zijn op korte en lange termijn afgeweken of mogelijk afgeweken. De woongroep wijkt volstrekt af van de meeste gezinnen waar in wordt voortgevoerd. Het is voorzichtigheid met een dergelijke opvoeding wettelijk, omdat de gedragingen alle taboe-effecten ervan nog niet precies hebben kunnen documenteren.

De conclusies van prof. Dr. C.M. Frenken in zijn dispuutrapport over de seksuele opvoeding binnen de Rotterdamse woongroep en de gevolgen daarvan. Frenken, hoogleraar seksuologie in het Afdeling ziekenhuizen Leden en verboden aan het Nederlands Instituut voor sociaal seksuologisch onderzoek (Nieuw), verifieert als onafhankelijk deskundige in opdracht van de rechter-commissaris een onderzoek naar de opvoedingsmethode van de gemeenschap.

Polygamie

Deze opvoedingsmethode is het kenmerk van de woongroep, welke aanraken door ouders bij kinderen en anderszins pleisterden, omwille van doorwerking van een taboe over seksualiteit, vrije en open voorlichting en gerechtigd, met als uiteindelijk doel het polygame levenswijze en collectieve opvoeding van de kinderen. Frenken trekt zijn bevindingen aan de bestaande onderzoekers.

De seksuele handelingen met de kinderen passen bij hun psychologische ontwikkelingsstadium, meent Frenken. De hoogleraar meent de door justitie verlenen aanraken, waarbij een meisje en een jongere een van een man vasthouden en het jongere enkele seconden niet zijn penis in of tegen de vagina van zijn moeder is geweest, sedertig grensverleggend maar

niet grensoverschrijdend". Frenken. "Typisch voor opvoedingshandelingen is dat het in principe openbaar is voor de gezinsleden en besprekbaar tussen de ouders en kinderen onderling. Dat hier het geval".

"De handelingen lagen in de orde van een rijen, een vasthouden, een vullen. De ouders waren daarbij relatief passief. Er was geen sprake van het opgevoerd lichfelijk ongedrag van volwassen seksualiteit gericht op opvoeding en gezamenlijk. Lustgevoelen waren niet aan de orde. Daarvoor waren de handelingen van te kort duur, maar bevonden vonden ze plaats met als achtergrond en bedoeling. Aufrichten, geborgend bieden, spel, bevestiging van positieve lichaamsbeleving en nieuwsgierigheid betrouwen; kwam in een pedagogische context".

De seksuele opvoeding in de woongroep is volgens Frenken sterk ideologisch gekleurd door de opvoedingsidealen van de Oostenrijkse communistische psycholoog Wilhelm Reich, de Duitse Kropus en de Duitse "Kinderen" uit de jaren zeventig. Studenten uit Tilburg, zoals bij de woongroep, hebben daar dezelfde achtergrond gekregen. Frenken. "Typisch voor deze ouders is het algehele tegen reactieve opvoedingen over hevelik en seksualiteit, uit (hun vroegere) kerkelijke of kring, de zogenaamde beheersingsmaatschappij".

Belasting

De seksuologische zucht de kans op seksuele gevolgen voor de kinderen uitgaat van vrijwel afgeleiden onder de "conditie" waar onder seksuele contacten tussen ouder en kind schadelijk zijn, naar ontbreken. Vroege seksuele ervaringen roepen een zekere seksuele bewustzijn bij kinderen op die onder meer het verhoogde interesse in seksualiteit kan leiden, maar dit initieert per se een negatief effect.

Het kan wel "eenge belasting" voor de kinderen in de woongroep vormen als zij, door hun ervaringen aan belevingsmogelijkheden te vertellen, afgevoerd worden door hun vaders en vriendinnen op

school die de aanraken afweken. Ouders moeten met deze effecten rekening houden, meent Frenken. Uit een Amerikaans onderzoek blijkt dat seksuele acties kinderen seksualiteit "intermitterend en prettig" vinden, maar nauwelijks een onderwerp van groot belang.

Hoe positiever een kind de seksuele contacten beleeft, hoe kleiner de kans op negatieve gevolgen op korte en lange termijn, stelt de hoogleraar. Binnen de Rotterdamse woongroep heeft hij geen negatieve belevingen aangetroffen. Eerstens heeft hij aanwijzingen gevonden dat de kinderen aan de aanraken hebben overgevoerd omdat ze het gevoel hadden "nee" te kunnen zeggen (passieve intenzie) of omdat hun belangen werden toegevoerd (passieve dwang). De kinderen hebben verklaard dat als ze de seksuele handelingen niet wilden, de ouders er direct mee stopten. Frenken heeft geen spoor van dwang, overreding of misleiding kunnen ontdekken.

Voorzichtig

Hij plaatst een kanttekening. "Toch moeten deze ouders voorzichtig zijn met het uitroepen van het verrichten of dulden van seksuele handelingen. Zij kunnen er nooit zeker van zijn of het kind niet gevoel heeft niet te kunnen weigeren. Meegedacht van kinderen is voorlopig vanuit hun vertrouwen in de ouder en het overtuikt dat waarden uit de verhouding ouder-kind. Echter al het aarzelen van de opvoeding die de ouders de kinderen zeggen te geven is het meest waarschijnlijk dat deze kinderen niet mee zouden kunnen. De opvoeding ligt bij de ouder en de ouder is niet in het bezit van een eigen activiteit gebaseerd op eigen gevoelens".

Maar er zijn nog meer redenen waarom voorzichtigheid geboden is niet de opvoeding van de kinderen, meent hij. Zo weet een ouder niet of er kinderen kunnen ontstaan door de aanraken tussen ouder en kind die later een belangrijke periode van binding bemiddelen. Dit kan leiden

tot "wetteloosheid, competitie- en jaloezieproblemen", die een gezin of woongroep uit elkaar kunnen scheiden.

Een ander gevaar is volgens Frenken dat kinderen door de seksuele contacten "de seksualiteit" kunnen worden, ze merken dat liefde en aandacht verleggen kan worden via seksuele contacten. Hierdoor zou de afhankelijkheid van de kinderen en de ouders van de seksuele contacten in ruil voor liefde en aandacht kunnen groeien. "Wie iets wil veranderen aan de samenleving op het terrein van seksualiteit, bewustzijn en gezin moet niet met de eigen kinderen experimenteren als men de consequenties niet geheel kan overzien". En, "Ouders dienen zich te realiseren dat zulke seksuele handelingen (nog) kunnen aanstoot geven en dat ze daarom door de denkbare schadelijkheid van deze kinderen opzichten met alle risico's die eraan verbonden zijn, niet moeten worden toegestaan voor de kinderen". Frenken meent echter dat deze "vermaningen" opvoeders niet kunnen helpen, zij moeten alomtegenwoordig aan de strafzondiger van deze zaak.

"We kunnen daarom niet spreken van een pedagogische verantwoordelijkheid maar eerder van een reikwijdte van de gewenste seksuele handelingen. Nietwaar kan dat. Ouders kunnen beter te voorzichtig zijn dan te roepers kan goedwillende ideeën opvoeden aan hun kinderen, omdat we alle wettelijke effecten daarvan nog niet precies kennen vanuit de pedagogische wetenschap".

De woongroep en hun randman mr. J. Groen voelen zich geïrriteerd door de rapporten en de beslissing van justitie om toch te vervolgen "social". Officieel staat het niet op de agenda. Hoven wacht met zijn visie tot de zitting. "De ouders meent dat ze bezig zijn met vrije opvoeding, maar niet met het opvoeden van een ontbrekende. Ik zie dit ook niet als een propositus om mensen te verslaan. Het is een zeer bijzondere is eigenlijk dat het hier om een woongroep gaat".

A Growing AIDS Side Effect:

By E.R. Shipp
New York Times Service

Discrimination Both On and Off the Job

NEW YORK — Todd Shuttlesworth had been a budget analyst for Broward County, Florida, for 15 months when his employer found out he had AIDS.

He was first placed on sick leave, and he recalled in an interview, "When I came to pick up my paycheck a couple of weeks later, I was told that I was fired."

He fought that move as discriminatory and was the first victim of his case before the Florida Human Relations Commission. But support by Broward County, which acknowledges that the dismissal was based on Mr. Shuttlesworth's illness, could delay a decision for months.

Mr. Shuttlesworth is one of a growing number of people around the country who say they have lost their jobs or otherwise been discriminated against because they have AIDS. "Because some people think they have AIDS,"

It is reflected in an increase in official complaints of discrimination against victims of acquired immune deficiency syndrome and against homosexuals in general, who, along with carriers, were, according to most cases of the disease from which no cure has been known to recover.

Few complaints have been settled, but many public officials and civil rights advocates say the numbers reflect only a small part of the actual discrimination against homosexuals.

"If you get a stack of complaints you can be sure there are many more under the surface," said Douglas H. White, the New York state human rights commissioner.

Further, a Gallup poll reported that more than a third of Americans say they have a less favorable attitude toward homosexuals because of AIDS. And, according to a poll taken by The Los Angeles Times, most Americans favor some sort of legal discrimination against homosexuals as a result of AIDS.

Any complaint of discrimination is difficult to prove, even in cases involving race and religion where plaintiffs and officials can cite statistics and statistics to bolster their case. And for people who have AIDS, the measurable progress of the disease often means that the legal struggle lasts longer than the plaintiff.

Many employers say the challenged action had nothing to do with AIDS. "You're not working out as we expected" or "we had other personality conflicts" are typical of the reasons given for dismissal, according to William McCollough, executive director of the AIDS Assistance Foundation in Chicago.

Others, including Broward County officials, have argued that they should be allowed to discriminate against AIDS carriers to protect the health of other employees and the public. But experts know of no cases in which the AIDS virus has been transmitted outside sexual intercourse or the direct exchange of blood.

"Our impression is that there has always been a considerable amount of anti-gay discrimination out there, but AIDS has sharpened it," said Kate Taylor of the New York City Commission on Human Rights.

Through October 1983, she said, the commission had received only 20 complaints of discrimination based on sexual orientation. But in the next year, she said, 154 such complaints were made, and in the year ending in November 1983, another 320.

She estimated that 700 of the complaints were related to AIDS, which has hit New York City particularly hard. The city has a third of the 11,000 cases of the disease reported nationwide.

In San Francisco, which has the second highest number of AIDS cases, AIDS-related discrimination complaints were made to the city's Human Rights Commission in the fiscal year 1984, 27 in 1983, 8 in 1982.

In one New York complaint by a man who lost his job as a food store after a lingering cold, the employer said, according to the complainant, that a homosexual employee with a cold would "injure business."

BECAUSE of AIDS, children have been barred from classrooms, sick people have been refused medical care, insurance benefits have been denied and tenants have been evicted.

Legal authorities, advocates of homosexual rights and human rights officials say some of these actions stem from a genuine fear of AIDS while others are expressions of a general dislike of homosexuals.

But against homosexuals was common even before the AIDS epidemic, and in the Gallup Poll of 1980 adults said in November, 59 percent said AIDS had not changed their attitudes toward homosexuals.

That survey, which Gallup said had a margin of sampling error of plus or minus 4 percentage points, found that Americans split evenly on the question of whether homosexual relations between consenting adults should be legal, the same as in polls taken before AIDS became a public health issue.

'I don't necessarily expect society to do everything in the world they can for me, but at least I want them to leave me alone.'

HIT 26

— Todd Shuttlesworth, an AIDS victim fighting a job dismissal in Florida.

It also found little change in the substantial numbers of people who oppose the hiring of homosexuals as teachers or doctors or in other jobs.

But the Los Angeles Times found in its December poll that there was a great deal of support for discriminatory measures linked, at least in the public mind, directly to AIDS.

When 2,388 people were asked if they would support various measures, 71 percent said they would bar homosexuals from donating blood; 51 percent favored banning people with AIDS from having sex; 51 percent favored quarantine for people with AIDS; 45 percent wanted people who have antibodies to the AIDS virus to carry special identification cards; 45 percent favored testing job seekers for AIDS antibodies; and 15 percent favored requiring special safety for people with AIDS. The Times said the margin of sampling error was 1 percentage point.

Not every victim has AIDS. Todd Shuttlesworth, for example, says he does not have AIDS. But the 34-year-old Los Angeles resident said that shortly after he was treated at a hospital for an abscessed tooth he lost his job as an administrative clerk at Famous Amos cookies when co-workers found a card for AIDS hot line on his desk.

Mr. Torres is being represented by the American Civil Liberties Union in negotiations with the company. If no settlement can be reached, according to his attorney, a lawsuit will be filed. Ronald J. Silverman, an attorney for Famous Amos, said Mr. Torres was dismissed for excessive absenteeism. But he said the company was developing a policy on employees with AIDS.

IN Fair Haven, Massachusetts, Mark Carter, a 34-year-old English teacher, was being treated for a mood disorder related to neurosis when rumors began circulating in the school system that he had AIDS. Last fall, he said, school officials ordered him to take a medical leave and resign by Jan. 1.

Mr. Carter said this after he met with school officials and lawyers he was allowed to return to teaching Oct. 10. Then, according to him and to his wife, Deborah, they began receiving threatening telephone calls, and parents of his students received calls warning them that their children could get AIDS from him.

He decided to take a leave of absence for the rest of the school year. Now, while he pursues a doctorate in education, he is also considering a lawsuit against the Massachusetts Commission Against Discrimination, he is also considering others who he contends spread rumors about his health.

Lynwood T. Harrison, the Fair Haven superintendent, would not comment "because of possible litigation."

Another area that is expected to lead to litigation is insurance. Nancy Langer, a spokesman for the Lambda Legal Defense and Education

Fund, a homosexual rights organization based in New York, said, "It's clear from complaints that come in to our office from around the country that insurance underwriters are considering such things as sexual orientation, geographic location, whether an applicant is male, single, over the age of 25 or 29 and living in any of the gay metros."

She said the organization hoped to file a test case soon.

Three cities prohibit AIDS-related discrimination: Los Angeles, West Hollywood and San Francisco.

"The ordinance is the city's statement to people with AIDS that their rights won't be stripped away," said Joel Jacoby, the Los Angeles City Council member who sponsored the measure.

Elsewhere people with AIDS rely upon general state or city laws that protect people with physical disabilities from unfair treatment in employment, public accommodation, housing, education and the like.

Some human rights officials say they believe that general laws are better than those that specifically apply to situations involving AIDS. Surpliss Leimmon, the human rights administrator in Alexandria, Virginia, said, "If you start breaking down handicaps, I think you diminish those that you don't name, and you may give improper importance about those that you do name, that they are special and distinct."

Generally, it is assumed that disability laws, in effect in every state except Delaware, cover AIDS cases. But there are few legal precedents. That is why the ruling by the Florida Human Rights Commission in Mr. Shuttlesworth's case, that the statute applies to AIDS, to any other physical disability, is being closely followed.

Many cases, according to human rights officials, are being sought out of court, once employers, landlords and others are told about the law's protections.

In employment cases, a settlement typically results in the person with AIDS relinquishing his job, but receiving cash and future advances while retaining medical benefits.

While some situations lead to legal action, more often than not, according to experts, the provoked wrongs go unredressed. The main factor, according to many legal experts, is time. The average life expectancy of a person with AIDS is 18 years, they point out, while the typical legal action takes about a year.

For a time Mr. Shuttlesworth thought time would run out for him and that his case would be paid only for posterity. But because he is still feeling healthy nearly two years after his diagnosis, he is thinking about his own future.

"I don't necessarily expect society to do everything in the world they can for me," he said recently, "but at least I want them to leave me alone."

NVSH verwacht opheffing surséance van betaling

Van onze verslaggever MAURITUS SCHMIDT

AMSTERDAM — De NVSH-Hervorming voor Sociale Hervorming, die nu de laatste proefritten toetst, is nu voor de eerste keer in de praktijk gekomen. Het is de bedoeling dat de surséance van betaling, waarin de NVSH sinds augustus vorig jaar verkeert, volgende week kan worden opgeheven. Sterk afgekeerd op een nieuwe fase van de verenging, daarna zijn werkzaamheden voortzetten.

De stichting consumentengerechtigden van de NVSH is failliet verklaard. Daar werden uit de meeste persoonlijke zaken van welke nu nog maar een enkel is over. Van de schuld — er werd destijds gesproken van anderhalf miljoen — wil de NVSH nu twintig procent aanbieden aan de krediteuren.

De woordvoerder denkt dat de krediteuren alomteer zullen gaan, omdat ze anders niet krijgen. De betaling is dan namelijk preferente krediet. De belangrijkste wordt in dit voorstel uitgezonderd. Een belangrijke actie onder de leden heeft de laatste maanden meer dan een ton opgeleverd.

Het lid Sontari, nu uitgezonderd in moedje, zal dan weer normaal verschijnen. De afvaardigden van de NVSH zijn inmiddels overgegaan naar Sinterklaas, de stichting voert medische overzichten op de leden.

Volgens de woordvoerder zal de

NVSH de zwaartepunten in haar activiteitenpakket gaan verleggen. Het nu toe hebben nu veel aandacht voor het alreer medisch onderzoek. We willen nu nu op grotere groepen in andere hoofdsteden richten, onder de andere in het verleden echter wel een doorschietten, terwijl je nu in de samenleving een irradier niet naar normale verhoudingen.

„Er is niets tegen een afslanking van extreem, maar het moet niet te worden dat over conservatieve krachten daarmee ook hun positie op scherp te komen proberen te heroveren. We willen dan ook voorkomen dat seksualiteit weer een taboe wordt, geboden aan de NVSH en zelfs voor seksueel verkeer en lichamelijke omgang”, aldus de zegsman.

Jonken pleegt ontuchtige handelingen met kindereen

(Van een ander verslaggever)

NIJMEUGEN — De Nieuw-gespele politie heeft een vijftienjarige inwoner van Nieuw-gespele aangehouden, die ontuchtige handelingen met kindereen heeft bevestigd.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

De jongen werd aangehouden na aangifte van de ouders van een ander kind. Eind vorige week De Nieuw-gespele politiek had enkele aanhoudingen in 1981 te hebben gepopt en een in 1983.

NVSH probeert pand te houden

Stichting garant voor banklening

AMSTERDAM — De Amsterdamse afdeling van de Nederlandse Vereniging voor Sociale Hervorming (NVSH) probeert het pand aan de Blaauwburgwal 7 in eigen bezit te houden. Het pand wordt op korte termijn, waarschijnlijk eind deze week, geveild om een deel van de schulden van de in tuitel van betaling verkerende vereniging af te lossen.

De Amsterdamse afdeling huurde het pand voor 12.500 gulden per jaar van de Stichting Nederlandse Consumentengerechtigden. Die stichting, die

de NVSH-panden beheerde en de schulden van het personeel betaalde, ging vorig jaar failliet. Volgens voorzitter de heer van Veen hebben bestuurders van een nieuw opgerichte Amsterdamse stichting zich nu persoonlijk garant gesteld voor een banklening om het pand aan te kopen. Ook hebben de bankiers een bedrag bij elkaar gebracht voor de aankoop.

In het pand aan de Blaauwburgwal werken 35 vrijwilligers, die niet alleen de winkel brannemen, maar ook voorlichting geven en de contacten afvoeren voor paren, alternatieven, exhibitionisten, transsexualen en pedofiliën verzorgen. De afdeling is bezig met het werven van fondsen om met deze activiteiten te kunnen doorgaan.

Overigens wordt de surséance van betaling van de NVSH op 6 maart opgeheven. Gisteravond gingen de schuldeisers akkoord met een betaling van twintig procent op hun vorderingen. De NVSH heeft dit geld bijeen gebracht door een innameverzekering onder de leden te houden die ruim 135.000 gulden opbracht. Volgens een woordvoerder is er nu nog 10.000 gulden in kas die gebruikt zal worden om de contributie van de leden te betalen door te versturen van 14.000 acceptatiekaarten. Bestuur en leden willen in het voorjaar de NVSH in een afgeslakte vorm voortzetten.

De NVSH-panden beheerde en de schulden van het personeel betaalde, ging vorig jaar failliet. Volgens voorzitter de heer van Veen hebben bestuurders van een nieuw opgerichte Amsterdamse stichting zich nu persoonlijk garant gesteld voor een banklening om het pand aan te kopen. Ook hebben de bankiers een bedrag bij elkaar gebracht voor de aankoop.

In het pand aan de Blaauwburgwal werken 35 vrijwilligers, die niet alleen de winkel brannemen, maar ook voorlichting geven en de contacten afvoeren voor paren, alternatieven, exhibitionisten, transsexualen en pedofiliën verzorgen. De afdeling is bezig met het werven van fondsen om met deze activiteiten te kunnen doorgaan.

Overigens wordt de surséance van betaling van de NVSH op 6 maart opgeheven. Gisteravond gingen de schuldeisers akkoord met een betaling van twintig procent op hun vorderingen. De NVSH heeft dit geld bijeen gebracht door een innameverzekering onder de leden te houden die ruim 135.000 gulden opbracht. Volgens een woordvoerder is er nu nog 10.000 gulden in kas die gebruikt zal worden om de contributie van de leden te betalen door te versturen van 14.000 acceptatiekaarten. Bestuur en leden willen in het voorjaar de NVSH in een afgeslakte vorm voortzetten.

De NVSH-panden beheerde en de schulden van het personeel betaalde, ging vorig jaar failliet. Volgens voorzitter de heer van Veen hebben bestuurders van een nieuw opgerichte Amsterdamse stichting zich nu persoonlijk garant gesteld voor een banklening om het pand aan te kopen. Ook hebben de bankiers een bedrag bij elkaar gebracht voor de aankoop.

In het pand aan de Blaauwburgwal werken 35 vrijwilligers, die niet alleen de winkel brannemen, maar ook voorlichting geven en de contacten afvoeren voor paren, alternatieven, exhibitionisten, transsexualen en pedofiliën verzorgen. De afdeling is bezig met het werven van fondsen om met deze activiteiten te kunnen doorgaan.

Overigens wordt de surséance van betaling van de NVSH op 6 maart opgeheven. Gisteravond gingen de schuldeisers akkoord met een betaling van twintig procent op hun vorderingen. De NVSH heeft dit geld bijeen gebracht door een innameverzekering onder de leden te houden die ruim 135.000 gulden opbracht. Volgens een woordvoerder is er nu nog 10.000 gulden in kas die gebruikt zal worden om de contributie van de leden te betalen door te versturen van 14.000 acceptatiekaarten. Bestuur en leden willen in het voorjaar de NVSH in een afgeslakte vorm voortzetten.

De NVSH-panden beheerde en de schulden van het personeel betaalde, ging vorig jaar failliet. Volgens voorzitter de heer van Veen hebben bestuurders van een nieuw opgerichte Amsterdamse stichting zich nu persoonlijk garant gesteld voor een banklening om het pand aan te kopen. Ook hebben de bankiers een bedrag bij elkaar gebracht voor de aankoop.

In het pand aan de Blaauwburgwal werken 35 vrijwilligers, die niet alleen de winkel brannemen, maar ook voorlichting geven en de contacten afvoeren voor paren, alternatieven, exhibitionisten, transsexualen en pedofiliën verzorgen. De afdeling is bezig met het werven van fondsen om met deze activiteiten te kunnen doorgaan.

Overigens wordt de surséance van betaling van de NVSH op 6 maart opgeheven. Gisteravond gingen de schuldeisers akkoord met een betaling van twintig procent op hun vorderingen. De NVSH heeft dit geld bijeen gebracht door een innameverzekering onder de leden te houden die ruim 135.000 gulden opbracht. Volgens een woordvoerder is er nu nog 10.000 gulden in kas die gebruikt zal worden om de contributie van de leden te betalen door te versturen van 14.000 acceptatiekaarten. Bestuur en leden willen in het voorjaar de NVSH in een afgeslakte vorm voortzetten.

De NVSH-panden beheerde en de schulden van het personeel betaalde, ging vorig jaar failliet. Volgens voorzitter de heer van Veen hebben bestuurders van een nieuw opgerichte Amsterdamse stichting zich nu persoonlijk garant gesteld voor een banklening om het pand aan te kopen. Ook hebben de bankiers een bedrag bij elkaar gebracht voor de aankoop.

In het pand aan de Blaauwburgwal werken 35 vrijwilligers, die niet alleen de winkel brannemen, maar ook voorlichting geven en de contacten afvoeren voor paren, alternatieven, exhibitionisten, transsexualen en pedofiliën verzorgen. De afdeling is bezig met het werven van fondsen om met deze activiteiten te kunnen doorgaan.

Overigens wordt de surséance van betaling van de NVSH op 6 maart opgeheven. Gisteravond gingen de schuldeisers akkoord met een betaling van twintig procent op hun vorderingen. De NVSH heeft dit geld bijeen gebracht door een innameverzekering onder de leden te houden die ruim 135.000 gulden opbracht. Volgens een woordvoerder is er nu nog 10.000 gulden in kas die gebruikt zal worden om de contributie van de leden te betalen door te versturen van 14.000 acceptatiekaarten. Bestuur en leden willen in het voorjaar de NVSH in een afgeslakte vorm voortzetten.

De NVSH-panden beheerde en de schulden van het personeel betaalde, ging vorig jaar failliet. Volgens voorzitter de heer van Veen hebben bestuurders van een nieuw opgerichte Amsterdamse stichting zich nu persoonlijk garant gesteld voor een banklening om het pand aan te kopen. Ook hebben de bankiers een bedrag bij elkaar gebracht voor de aankoop.

In het pand aan de Blaauwburgwal werken 35 vrijwilligers, die niet alleen de winkel brannemen, maar ook voorlichting geven en de contacten afvoeren voor paren, alternatieven, exhibitionisten, transsexualen en pedofiliën verzorgen. De afdeling is bezig met het werven van fondsen om met deze activiteiten te kunnen doorgaan.

Overigens wordt de surséance van betaling van de NVSH op 6 maart opgeheven. Gisteravond gingen de schuldeisers akkoord met een betaling van twintig procent op hun vorderingen. De NVSH heeft dit geld bijeen gebracht door een innameverzekering onder de leden te houden die ruim 135.000 gulden opbracht. Volgens een woordvoerder is er nu nog 10.000 gulden in kas die gebruikt zal worden om de contributie van de leden te betalen door te versturen van 14.000 acceptatiekaarten. Bestuur en leden willen in het voorjaar de NVSH in een afgeslakte vorm voortzetten.

De NVSH-panden beheerde en de schulden van het personeel betaalde, ging vorig jaar failliet. Volgens voorzitter de heer van Veen hebben bestuurders van een nieuw opgerichte Amsterdamse stichting zich nu persoonlijk garant gesteld voor een banklening om het pand aan te kopen. Ook hebben de bankiers een bedrag bij elkaar gebracht voor de aankoop.

In het pand aan de Blaauwburgwal werken 35 vrijwilligers, die niet alleen de winkel brannemen, maar ook voorlichting geven en de contacten afvoeren voor paren, alternatieven, exhibitionisten, transsexualen en pedofiliën verzorgen. De afdeling is bezig met het werven van fondsen om met deze activiteiten te kunnen doorgaan.

Overigens wordt de surséance van betaling van de NVSH op 6 maart opgeheven. Gisteravond gingen de schuldeisers akkoord met een betaling van twintig procent op hun vorderingen. De NVSH heeft dit geld bijeen gebracht door een innameverzekering onder de leden te houden die ruim 135.000 gulden opbracht. Volgens een woordvoerder is er nu nog 10.000 gulden in kas die gebruikt zal worden om de contributie van de leden te betalen door te versturen van 14.000 acceptatiekaarten. Bestuur en leden willen in het voorjaar de NVSH in een afgeslakte vorm voortzetten.

De NVSH-panden beheerde en de schulden van het personeel betaalde, ging vorig jaar failliet. Volgens voorzitter de heer van Veen hebben bestuurders van een nieuw opgerichte Amsterdamse stichting zich nu persoonlijk garant gesteld voor een banklening om het pand aan te kopen. Ook hebben de bankiers een bedrag bij elkaar gebracht voor de aankoop.

In het pand aan de Blaauwburgwal werken 35 vrijwilligers, die niet alleen de winkel brannemen, maar ook voorlichting geven en de contacten afvoeren voor paren, alternatieven, exhibitionisten, transsexualen en pedofiliën verzorgen. De afdeling is bezig met het werven van fondsen om met deze activiteiten te kunnen doorgaan.

Overigens wordt de surséance van betaling van de NVSH op 6 maart opgeheven. Gisteravond gingen de schuldeisers akkoord met een betaling van twintig procent op hun vorderingen. De NVSH heeft dit geld bijeen gebracht door een innameverzekering onder de leden te houden die ruim 135.000 gulden opbracht. Volgens een woordvoerder is er nu nog 10.000 gulden in kas die gebruikt zal worden om de contributie van de leden te betalen door te versturen van 14.000 acceptatiekaarten. Bestuur en leden willen in het voorjaar de NVSH in een afgeslakte vorm voortzetten.

De NVSH-panden beheerde en de schulden van het personeel betaalde, ging vorig jaar failliet. Volgens voorzitter de heer van Veen hebben bestuurders van een nieuw opgerichte Amsterdamse stichting zich nu persoonlijk garant gesteld voor een banklening om het pand aan te kopen. Ook hebben de bankiers een bedrag bij elkaar gebracht voor de aankoop.

In het pand aan de Blaauwburgwal werken 35 vrijwilligers, die niet alleen de winkel brannemen, maar ook voorlichting geven en de contacten afvoeren voor paren, alternatieven, exhibitionisten, transsexualen en pedofiliën verzorgen. De afdeling is bezig met het werven van fondsen om met deze activiteiten te kunnen doorgaan.

Overigens wordt de surséance van betaling van de NVSH op 6 maart opgeheven. Gisteravond gingen de schuldeisers akkoord met een betaling van twintig procent op hun vorderingen. De NVSH heeft dit geld bijeen gebracht door een innameverzekering onder de leden te houden die ruim 135.000 gulden opbracht. Volgens een woordvoerder is er nu nog 10.000 gulden in kas die gebruikt zal worden om de contributie van de leden te betalen door te versturen van 14.000 acceptatiekaarten. Bestuur en leden willen in het voorjaar de NVSH in een afgeslakte vorm voortzetten.

PROGRAMMA „BIJ KOOS“ VERDWIJNT Postema verlaat VARA wegens bezuiniging

Orde van Advocaten informeert naar 1/4 17 tegenwerking politie

AMSTERDAM (ANP) — De raad van toezicht van de Orde van Advocaten heeft burgemeester Van Thijn van Amsterdam verzocht „om maatregelen“ te nemen als waar blijkt dat de Amsterdamse politie de advocaat me Koningh tegenoverwerkt bij de uitoefening van zijn werkzaamheden. Koningh is bekend als raadsman in veel krantenkranten.

De Vereniging Sociale Advocatuur had daar in december al een geklacht. Volgens de vereniging zouden bevestigde Koningh ook kritiken van hem mogelijk zijn belandeld „in de afsluitende vanwege hun keuze van deze advocaat“.

„Het ook de procedure van politie-mensen tegenover advocaten in het algemeen of bepaalde advocaten in het bijzonder mogen zijn, het spreekt vanzelf dat deze alleen mogen doorkomen in de begeleiding van advocaten bij de uitoefening van hun werkzaamheden, het staat dan niet open voor bepaalde advocaten het slachtoffer worden maar worden van een andere negatieve gevolgen“, schrijft de raad van toezicht aan de burgemeester.

Hoodofficier van justitie mr. C. van Stenderen is ook op de hoogte gesteld van het verzoek van de raad van toezicht, omdat Koningh als deze persoon die ook de deken van de orde en de lijke van justitie worden bevestigd.

Volgens een woordvoerder van de Amsterdamse gemeenteraad heeft Koningh geklaagd over de gang van zaken op het politiebureau met betrekking tot de ontvankelijk van een pensioen van de Schapevrouwen in de Goudkroonbuurt. Die klachten worden onderzocht, aldus de politiewoordvoerder.

Koos Postema vindt zich nu eenmaal een klasse apart

NRC 13

Buurt bezorgd na spelletjes

(Van een ander verslaggever)

AMSTERDAM — Onder andere bewoners van de Vogelbuurt in Amsterdam-Noord is onrust ontstaan na de vrijstelling, in opdracht van de recht-commissaris, van een man die wordt verdacht van ontucht met kindereen tussen tien en twaalf jaar.

De officier van justitie is inmiddels tegen de beslissing van de rechter-commissaris in beroep gegaan. Justitie had de man, die vorige week

Celstraf geëist voor betasten jongetje

(Van een ander verslaggever)

UTRECHT — Door problemen in zijn relatie wordt de 25-jarige Utrechtse B.R. zich tijdens depressies aangezien met het kleine kindereen. De 6 november vorig jaar betastte hij een 6-jarig school-kind. Officier van justitie mr. A. B. van der B. had vier maanden lang de voorwaarde van een celstraf van twaalf maanden geëist.

De rechter heeft de celstraf van twaalf maanden geëist.

De rechter heeft de celstraf van twaalf maanden geëist.

De rechter heeft de celstraf van twaalf maanden geëist.

De rechter heeft de celstraf van twaalf maanden geëist.

Gemeentelijk beleid anti-discriminatie homo's

(Van een onzer verslaggevers)

AMSTERDAM - "Geef Van Thijn een knijp dan hebben we zeker succes," riep Coen Huijzen, voorzitter van de gemeentelijke werkgroep homo-emancipatie, gliseren in de Amsterdamse randstad. Befangstelling was er genoeg voor de presentatie van de eindadviezen die de werkgroep op schrift had gesteld voor een gemeentelijk anti-discriminatie beleid ten aanzien van homo's.

Er moet een vertrouwenspersoon komen bij wie gemeentepersonen klachten kan deponeren over discriminatie van homoseksuelen. Vindt de adviesgroep, een tank die daarna zou moeten worden overgenomen door een algemeen ombudsman.

Achter de tafel burgemeester Ed van Thijn, en CPN-wethouder Tj. van der Sloot (VVD), geflankeerd door Hans van Schaatsburg, chef van het bureau Lijkheidsrecht, en Jan Herman Verhaar, voorzitter voor het COC. In de raadzaal wethouder Schermer en het CPN Tweede Kamerlid Evelyn Eshuis, omringd door homoseksuele mannen en vrouwen.

Huijzen noemde de adviezen belangrijk voor de gemeentelijke partij politiek. "Tien procent van de Amsterdamse klerken is homo. Ze vormen daarmee geen macht maar zijn wel interessant voor de komende verkiezingen."

Voor wat betreft de politie stelt de werkgroep onder andere voor om te komen tot een verbetering van eedgiffes bij geweld tegen homo's. Dat zou op een centraal punt moeten gebeuren en anonim. Verder wil de werkgroep meer voorlichting in het politiebureau voor homozaken, oplichting van een politie-werkgroep homoseksualiteit en vermindering van huisperiooden.

"In het begin heeft de zedepolitie het bestaan van het COC de Vereniging tot integratie van homoseksualiteit zoveel mogelijk proberen tegen te werken," zo zei Van Thijn. "Maar dat is nu veranderd. Tegenwoordig heeft plaatsgemaakt voor zachtzamen en gliseren. Niet bij de zedepolitie of onder de leiders van het politiebureau maar eerder bij de grove 'keuring' dames en heren. Het is dezelfde onderhuidse verachting waar ook vrouwen en mensen uit de etnische minderheden mee te maken hebben. Zolang mensen in Amsterdam op hun werk, in het buurthuis of bij de politie zich schuldig voelen om voor zichzelf uit te komen is er nog veel fout in deze stad."

Ernstige vragen en vrolijk feest bij eindadvies van werkgroep

In de pauze vertelde bureauchef Van Schaatsburg dat hij zes maanden kent die voor hun homoseksualiteit zijn uitkomen. "Alleen heeft vorig jaar een man bij ons zich voor 'z' kop gekeerd. Er gingen geruchten dat hij homoseksueel was. Dat bleek te kloppen na zijn dood. Heel tragisch."

Over de geleidelijke overplaatsing van de homoseksuele reserve agent begin deze maand uit Van Schaatsburg. "De man vormt voortdurend aan leiders of ze hem wel accepteren. Hij was daar heel onzeker over. Uiteindelijk ging dat de mensen van zijn groep de kant uit. Het heeft niets met zijn gezondheid te maken. In dertig groep zit een homoseksuele agent die met zijn vriend een gracieus gaat is op politiedienst."

Om juist de kringloop te doorbreken waarin homoseksuelen zich niet als zodanig bekend durven maken uit angst gediscrimineerd te worden, stelt de werkgroep voor om op bepaalde werkdagen juist zelfde-waardige homoseksuele vrouwen en mannen te benoemen. Van Schaatsburg illustreerde de woorden van Anne Lise van der Sloot, dat lesbische vrouwen vaak onzichtbaar blijven, met Thijl. Het eigenlijk geen lesbische vrouw."

De werkgroep homo-emancipatie kwam twee jaar geleden voort uit een pro-actieve van het gemeentebestuur na de homo-emancipatie notitie van Bob van Schijndel. Het PEP-raadlid schetste glazen zijn nieuwe toekomst. "Homo-emancipatie is berijding van de onderdrukking met als einddoel een gelijkwaardigheid voor alle Amsterdamers, zonder dat seksuele of relationele voortken een rol speelt. Het buurthuiswerk voor homo's die ik als een tussenstap. Nu al zie je jongeren die het niet alleen meer in homogroepen doen maar ook in de trendy clubs. Die mensen zijn zelfs geen homo meer hoe ze met mannen sluiten. Als daar trend zich voortzet, kunnen nieuwe generaties alleen nog maar terecht in het homo museum waar waarheden van het jongeren en ouderwetse staan. Misschien maak ik het zelf nog eens mee dat de vriend van de burgemeester een trans vestje draagt. Wanneer die zo'n museum opent."

BESTRIJDING ONGEWENSTE SEKSUELE TOENADERING

Grafische industrie krijgt regeling voor klachten over intimiteiten

(Van onze verslaggever)

AMSTERDAM - Vrouwen die werken in de grafische industrie krijgen een vergaande bescherming tegen elk denkbaar geval van ongewenste seksuele toenadering. De werkgevers hebben daarmee deze week met de vakbonden een klachtenregeling vastgesteld.

Het is de eerste keer dat in een hele bedrijfstak het probleem van ongewenste seksuele toenaderingen op de werkvloer wordt benoemd. Tot nu toe hebben enkele bedrijven (in ieder geval Koninklijke Beeldscherm, Vroom en Dreyman, Abn-Am (Beigman) en enkele overheidsinstellingen) toegezegd het probleem te zullen aanpakken.

De nieuwe regeling in de grafische industrie zal in principe gelden voor alle 2400 ondernemingen in de bedrijfstak. Als bestrijding door werkgroep of ondernemingsraad, dan kan de klacht worden voorgelegd aan de Centrale Comissie Grafische Bedrijven. Dat is een commissie van werkgroep en werkgevers die bindende uitspraken doet over ongewenste, arbeidsrechtelijke conflicten en nu dat ook over klachten over ongewenste intimiteiten.

Ikke van de Burg, beheidsbestuurder bij de grafische bond Druk en Pa-

gier NVV, zei te verwachten dat de afspraken vooral preventief zullen werken. "Vrouwen weten nu waar ze terecht kunnen met klachten. De daders weten nu dat er wel tgen gedaan kan worden."

Het bedrijf ongewenste intimiteiten wordt door grafische werkgroep en bonden ruim opgevat. In de regeling staat dat vrouwen en mannen (die worden soms ook ongewild doeltwit van toenaderingen van collega's) een klacht kunnen indienen op het moment dat zij door een horezorgplaatte collega in het bedrijf worden gedwongen tot het ondergaan van seksuele handelingen. Plaatsing van seksuele handelingen kan de directeur of de directeur.

De klacht kan worden ingediend bij de directie of bij een speciaal aan te stellen vertrouwenspersoon. Volgens de regeling kunnen ondernemingsraden besluiten in het bedrijf zo'n vertrouwenspersoon aan te wijzen. Dat kan vooral van belang zijn als diegene die de seksuele toenadering doet de baas is.

Collega's

Een klacht kan ook worden ingediend bij een vertrouwenspersoon van een andere afdeling van een bedrijf. De regeling omschrijft de ongewenste intimiteiten in dat geval heel ruim. "Als iemand in de werkruimte wordt geïntimideerd met uitspraken of gedragingen waarvan het slachtoffer last

lijden of waarvan de dader kan weten, dat deze als ongewenst zullen ervaren". Ook in dat soort gevallen is een klachtenprocedure tot aan de centrale commissie mogelijk. Van de Burg gaat ervan uit dat in dergelijke klachtenprocedures de oplossing vooral gezocht wordt in bemiddeling in het conflict.

Volgens haar kunnen ongewenste intimiteiten in de grafische industrie niet vaak voor dan in andere bedrijfstakken. Dat de grafische industrie vooral wordt getroffen door het probleem, komt volgens Van de Burg door de al jaren bestaande intensieve samenwerking tussen werkgroep en grafische bonden. Als grafische bedrijfstak loopt met veel meer dingen voor. Toekomstige klachten zullen ook al afgevoerd kunnen worden door de 36-urige werkwijk."

De eind vorig jaar opgestelde stichting Handen Thuis, die het speciaal bezig houdt met het probleem van ongewenste intimiteiten, stelt dat veel gevallen voorkomen in gezinsverbanden zoals de regeling in de grafische industrie die omschrijft. Vooral vrouwen worden het slachtoffer van seksuele toenaderingen omdat ze veelal in lage functies werken en onder leiding van mannen. Vooral die gezinsverbanden maakt het probleem van ongewenste intimiteiten groot. Vrouwen durven zonder tussenkomst van vertrouwenspersoon niet te klagen, uit angst dat hun baas hen ontslaat of wegpoet.

De strafbare feiten van Bluf!

Aan een heus hoofdredacteur moeten ze niet denken, maar de tijd dat Bluf geen vaste redacteur kende, iedereen maar wat van kloude en niemand zich sterk maakte voor een eerlijke administratie liet voorbij. Alles moet kunnen, dat met wel, maar de alrele (abonnementen, red.) moesten voortaan wel direct betaald worden. Bluf is niet alleen een politiek weekblad maar ook een bedrijf. Dat aanpak de mensen mischielen nog wel het minst, zo was in het voorjaar van '26 te lezen. De financiële veranderingen legde daarin uit dat commerciële advertenties van den boze bijven, omdat die slechts corruptie.

Niet langer wordt elke ingezonden tekst klakkeloos geprikt. Het moedige conservatisme in Amsterdam gaat niet meer mee. De Markiezenstraat in Rotterdam krijgt — om het spreidingseffect — voorrang in de kolommen. Het nieuwswaard ondergaat een scherpe selectie. In de druk- en verspreidingszaken zijn zo hoog dat linksomstandigheid ten opzichte van ambtelijke krakers knusend nog zijn.

Kortom, Bluf is een echte kraant geworden, een radicale Groene? Welnu! —, roepten de redacteurs Carel en Erik geschrokken. Misschien is De Groene wel links, maar toch nog veel te getrouw. Nee, Bluf is een politiek punt dat uitloopt tot het insupren van alle heilige buigjes. Het rekent af met de onovergeer van kapitalisme, rijkdom en sekseisme. Het is de fil steken van of inschelden in holweg kom van de gevestigde orde ontsien de redacteurs participeren de journalistiek, niet er gepropagandeerd over wordt geschreven. Die braaf van de week bij die persbonden, dat wordt ik echt in gek! —, zegt Carel. En ook die fil bij de Macro. Dat zijn prima acties, ik sta daar helemaal achter. En zie, die dertig miljoen schade voor de Macro is toch peanuts vergeleken met wat die fil fikken in Zuid-Afrika!

Carel en Erik, die hun achternamen niet gooien uit vrees voor een door justitie opgedrongen maatschappij, lezen er geen twielf over bestaan dat het blad zijn kracht omdraait aan het activeren. En of dat nu te maken heeft met kraken, Zuid-Afrika, Nicaragua, kernenergie, het toernooi, de paus, Ed van Thijn of de sekshandels, dat doet er niet zo veel toe, ieder voert zijn eigen actie, voor een autonoom de musie defferen om stukjes te schrijven.

Erik: Het komt door die reusmanus linksen bladen als de Volksfront dat wij bezien. Actieverders zijn zo vaak bedrogen dat ze zelf hun nieuws zijn gaan uitge-

Bluf, het 'axie-blad' van de tegenbeweging, bestaat deze maand alweer vier jaar. Zeker na de recente onthullingen die minister Van Anderte en de Rijksrecherche in opspreek brachten is het wekelijks communicé van de stadsgewerra verplichte lectuur voor politie, justitie, bestuurders en 'burgerlijke' pers. Een schuld van 35 duizend gulden kan de groei niet remmen, want het bedrijf Bluf gaat wambetalers hard aanpakken. "Dat moet ook kunnen"

ven. In Bluf vind je bij voorbeeld de waalheid over de maand op Hans Kok. De Volkskrant zegt in een commentaar dat de doodsoorzak niet duidelijk is en laat vervolgens Van Thijn raukelen over eigenrichting wat niet son moge.

Carel en Erik behoren al geruime tijd tot een groep van vijftien die de krant elke week in elkaar zet. Ze vertellen figmatiek over de onthullingen van de laatste maanden. Via de corthoudende methoden van De blaken om Jonkheer Mr De Bruijn en Sikkid Nacht Hellige Vreest kon

Bluf publiceren over escapades van respectievelijk de minister van Economische zaken en de inlichtingen dienst van de rijksrecherche. In Bluf werden niet alleen geprezen afgedrukt, maar ook de inbraken misstanden beschreven.

De burgerlijke pers, waarover de tegenbeweging gaarne spreekt, aan de primers greig over en op de bureau van politie en justitie werden de verslagen leter voor leter doorgevoerd. "Dat was wel hebet", lormiert Carel zich. "Ineens al de journalisten werden smeken of wij interviews

konden regelen met de inbraken. Nou, dat ging natuurlijk niet door. Ze moesten zelf hun huiswerk maken. Bovendien kensen wij lang niet teveel. De meeste stukken vinden we in de krantenbus."

De Amsterdamse officier van justitie mr. Woudrik daag na aan toen medewerkers van Bluf bodag hadden weten te leggen op veldrijds namen, adressen en telefoonnummers van de dienders van blit achste district, dat onder meer waait over de Staatsrechtsover. Nadat ze waren gepoliceerd werden vele politiemensen door actieverders op hun privates ledegreit. Maar Woudrik wist niet meer te doen dan schuldig te roepen. Het past wel deze bij om sterve feiten, maar als je Bluf uit de roulatie laat smeten, dan verschijnt kort daarop de Koolhof of zeten en begint het lichte van voor af aan.

Carel zegt de agensieve benadering van politiemensen thuis te laten. "Inmiddels — Van den vromen en kinderen in het wel lerie, maar we mogen nooit vergaan met de politie met een cabasse. Lijp, een Hans Kok, kun risting vernood worden. Jullie (bedacht wordt de 'bevestigde' pers, red.) pikken dat, wij gaan ons man verder, wij hebben het een en ander uit."

Carel en Erik zien de taakmat voor Bluf gromig in, zeker en de elto-empagere vruchten afwerpt, het aantal voerkooppunten in het land is uitgebreid en zo het einde-lijk man zijn over het aanpakken van wambetalers. De oplage ligt tegen de 2000. De blifst wordt verrecht in Amsterdam. De prijs is oelings verhoogd tot twee gulden vijftig. De schuld bij de drukker zou zo snel worden ingelopen.

"Maar dat betekent niet dat wij niet als julle vastgrooten in een seriem", weet Erik. "Stonds centralen in vol heft lijd, maar het wordt ook voor een deur. Ik zie liever voor andere dingen, informatie voor de beweging zelf. De racismebestrijding — helemaal inzicht, die dingus."

"We zouden nog meer een magalen kunnen zijn voor praktische ideeën over eltois belrijgen en weonergreij", schied Carel toe. "En goede tips bij voorbeeld over overlevingsmechanismen voor brandbommen. Het soort commentaarsverlichting waar onze mensen veel aan kunnen hebben. Want na de moord op Hans Kok, toen de holve stad in brand stond, hebben veel mensen molles (reolator cirkels, red.) gekocht en moeder te weten waar ze mee bezig waren. Er hadden te gekke tegelijken kunnen gebeuren."

JAN VAN GALEN

Onverbloemd autobiografisch

Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog, maar ook, was Boudewijn's homofobie, dronkenschap en ander matig gedrag bejopen veld in de buurt van zijn derde ataviek.

Boudewijn Büch: De kleine blonde dood, 196 blz. Uitg. Arbeiderspers
Prijs 125,00

NRC 14

Boudewijn Büch, de superseksman van de Nederlandse literatuur op de vaderlandse TV roept bij mij boeken op van onzen hangende enthousiasme, die het moeilijk maken om onbevreesd een boek van hem te lezen. Met een tegengestelde begin ik dan ook met *De kleine blonde dood* en zag steeds dat verduidelijkt page-hoofd voor me: "Hier een psychische verhalende van Hans Andriësen. Geen gezicht! Zo heet het en het is een prachtige boel verhalend! Vind ik in dan dan heb ik hier."

Maar zijn boek voel veel erg me. Of Büch echt schrijver kan, zal later ooit wel eens blijken. In dit verhaal staat nogal wat meezinnige zinnen en onnodige herhalingen, maar die vallen weg tegen de overvloed

van schrijvers goudlijn zijn treure jeugd en later leed. Overbloemd autobiografisch beschrijft hij de relatie die hij had met zijn vader en de korte tijd waarin hij zelf de vaderrol vervulde. Büch stierf voor de Tweede Wereldoorlog die voor de oorlog naar Nederland vluchtte en daar trouwde met een Italiaanse emigrante. Tijdens de oorlog vertrok hij met de vaderlandse leger en werd onderscheiden opvallen, maar na de bevrijding bleef hij zo door het verleden bezeten dat hij een ramp werd voor het gezin. In de eerste helft van de roman wordt die terug van het onverwachte verdriet beklemdomd beschreven. Een schoolmeester waarbij de jonge Boudewijn mogelijk een stap op Duitse bodem zou zetten brengt zijn vader tot razernij, een leersamenlijk naar het Legermeesterschap, worden en militairen, vijanden en naklende meesters van de oorlog. Zijn heft bij zijn eigen geheime museum. Als een oudere broer van Boudewijn daar tijdens zijn afwezigheid in is doorgelezen, merkt

hij het meteen en vindt de zoveelste scène van zijn vorige woede. "Razend, in zijn, pitwate ogen stonden grote tranen. Zijn handen vervaarden angstig omhoog. 'Waarom heeft u niet gezegd?' 'Hij? Of hij? Mijn én na ruzie? Broer kookt hem zedig aan en sprak met een bevel en benaauwd stemmetje: 'Ik, Vati.' Hij begon mijn broer te schreeuwen, te slaan. Mijn moeder kwam tussenbeide. Stomel door de ramen, gebroken schotels en schalen, pleisters en blauwe ogen. Het duurde uren voor heel lang. Hij als alderduiderd door en schreeuwde: 'En wat heb je gezegd! Wat heb je gezegd!' Het probeerde huiskamerinterieur lag ontroerd door het. Mijn broer, die met zijn hoofd op een omgekeerde stoel lag, lachte de buid: 'Allesmal naakie doze mensen in Vlieten. Prikkelend. Concentratiecampen, honden en militairen, vijanden en naklende meesters van de oorlog. Waarom bewaart u dat allemaal?' Mijn vader leunde tegen een kast, mijn moeder zat ineengeklonken aan tafel en sukkte. 'Ze kunnen we toch niet doorgeen! Waarom moeten de jongens er nu ook nog onder lijden? We kunnen er toch allemaal niets aan doen?' Mijn vader was een kleine man. Na een driitaalval liet hij altijd nog kleiner en nog donkerder. Hij verliet de kamer, stommelde de trap op en na een minuut of tien probeerde mijn moeder orde op zaken te stellen. 'Zeg maar niks meer jongens. Komen, we ruimen de boel op. Zonde van die mooie schaal. Laten we rust en de nating hebben in de keuken. Ik wil dat ik dood was. Hoe lang moet dit nog zo door?'"

Later in het verhaal blijken vader en moeder geschieden te zijn, waarin Büch snijnt nog vier knuslijken aangast, en zeer rijk te worden. Dat klopt niet erg met de terminatie, de gek uit de jeugdinventarieringen en Büch had hier veel vroeger open, al geeft hij een overtuigende beschrijving van een herenontmoeting met zijn vader, vele jaren later, als deze met een 16-jarige Duitse getrouwd is. De kleine, pitwate en dritige man was grijs als een duif gevormd. Ofwel: hij met een zedig jier oud was, het bij mogelijk. Hij had twee afzichten achter de rug. Hij werd beïnvloed door een vrouw die mij direct niet lag en met wie hij totelde de als in middelbare schooljongen."

Lerares

Als pendant van de verhouding die hij met zijn vader had, heeft Büch in *De kleine blonde dood* het verhaal welk vertellen van de verhouding van de jonge Boudewijn met zijn lerares Engels, het kind dat daaruit voortkwam en op 5-jarige leeftijd aan een tumor overleed, en de problemen van niet-gepasteerde homofobie die deze relatie startte en opblies.

Van die twee elkaar heb ik geproblemen verhalen is dat over de vader sprak het sterft. De schrijver heeft wat afstand genomen, had te compassie zijn vermengd. Büch senior komt tot leven al blijft hij in zijn opzichten een leraar. In het verhaal over zijn zoonzie Mickey (de kleine blonde) komt Büch niet verder dan de herinneringen van een trouwe vader, en het tussendoor heeft hij spijten in de richting van moeder Mieke (de kleine Engelen) die de homofobie van haar partner niet accepteerde, zich in de alcohol stort en het kind rolt doort-hen ondercontrovers wordt hier zichtbaar eenzijdig op papier gezet, dan rekening verloor.

De twee verhalen hebben weinig méte met elkaar te maken dan dat ze allebei kennelijk autobiografisch zijn. En omdat ze beide sterk gevoeld zijn en heel boek te dragen, hindert het niet de ander in *De kleine blonde dood*.

Dat is jammer. Een ander probleem is dat Büch's literaire proclamatie hem onteker maakt over de kwaliteit van zijn eigen schrijfschap. Dat is merkbaar aan de vele tussentijdse waarin hij nog eens extra duidelijk maakt wat hij in het voorafpaleid al beschreven heeft.

Als Boudewijn uiteindelijk besloot heeft Mickey te laten overlijden door afkloot te gaan met het opzetten van de apparaten die het kind in leven hielden, eindigt hij dat volstrekt overtuigende en verdrievet rebus met "Toen ik thuis de keulen binnenkwam, kreeg het kind dinnemins waarover ik nooit heb kunnen schrijven".

Z'n zin kan eigenlijk niet in een boek voorkomen, want het is dan te boek geschreven. Voor een deel van deze roman, met name de geschiedenis van Mickey, geldt dat zonder meer. Maar het verhaal over vader Büch lijkt me moeilijk te verbeteren.

HANS VERVOORT

Vrijen met een man hoeft geen afknapper te zijn

Vrijen met een man, kan dat dan? Is de wat uitdagerende van een boek dat schoolgids *Gerda de Bruin* schreef over wat plezier te worden samen als homo-vrouw-problemen. Hetwelk het boek primair als onderwijsboek te hebben hoe hanteer vrouwen het leuker kunnen krijgen te loef, gaat een reusd deel over de "andere" mogelijkheden in man-vrouw-relaties.

Eerst de seks, die - laten we het voorzichtig zeggen - bij veel vrouwen stellen beter zou kunnen. Vooral vrouwen zijn vaak overtuigd, maar wat willen ze dan eigenlijk? Een op de vijf vrouwen, stelt De Bruin, vrijt met een man om opgewonden te raken en klaar te komen. De andere vier begeren vooral een gevoel van emotionele intimiteit. Dit een heel overtuigend blijk dat de meeste vrouwen tijdens het vrijen niet een mannelijke partner niet op makkelijker blokken. Dat neemt niet weg, zegt De Bruin, dat veel vrouwen vooral vrijen heerlijk vinden.

Of hij er ook opgewonden van raken, haagt of van hun gevoel over hun zin. Zijn zij verleid, kan denken zij veel van zijn opwindende, is er geen verleidheid (over), dan vinden de vrouwen er aandachtig minder aan.

Nu is het voor een vrouw die tijdens het vrijen met een man ook wil klaren, om al vaak geen geringe opgive haar minnaar over te krijgen dat hij dooraan enthousiast meewerkt. Maar, stelt De Bruin, "meer vrouwen treuren om en raken over onbetrekkende intimiteit dan over onbetrekkende seks".

De Bruin bewijst dat vrouwen de meest voorkomende vrouwen zijn op seksueel gebied. Vrouwen hechten in vrijen, moet zij, dat seks slecht was en dat je de daaraan slechts overtuigd met een bemind persoon. Zo ontstaat het verlegen seks slacht (of bij voorkeur) te beloven in een 16-derelatie.

Manen leiden eveneens dat seks slecht was, maar krijgen tegelijk de beschouwing meer dan tevreden om wie je geeft daarmee dan niet kostt vol. Vandaar de bodenprijng seks-helpe, het nadonale heel complex en de problemen om in een relatie met een vrouw over liefhebber als erotisch opwindend bezig te zijn.

De Bruin beschrijft drie mannelijke karakters: de Don Juan, die "vrijen krant" en de Romeo. Alle drie hebben ze eigenlijk het beste met vrouwen waar, werden zij misleid door angst en schuldgevoelen en gedragen zij zich daarom zichzelf zakkig tegenover het object van hun emoties respectievelijk verlopen.

Moeten wij ons in die mannen verplaatsen en een impensie aan gezichten te bezorgen? Ja, stelt De Bruin, en zijn uitverwijzen is het de man die eerst zoveel waarde hechtte aan het vrijen acceptatie, hetzelfde gedrag voordele bij zijn eerst zo zijn recht voordele

kenom plotseling als prijs en godin kan zien en een duple dring kan voordien zich aan een vuregroe te onttrekken.

Zijn het ook uit naar de angst van vrouwen voor conflict van vandaan komt. Te worden zij de nating hebben in de blaas parket weg te vluchten (feitelijk door in de kieren te schieten en het punt te verlaten of meer cynisch door ongeïnteresseerd of misgerijpt te doen) als een vrouw in het seksueel gebied gedrag vreemd, opgewonden raakt en waarde heeft aan een te gek gezin.

Z'n man moet de toewijde uit hun geven, meepaan met haar ritme, maar haar verlaten. Ze moeten vroeger. Alles wat per definitie niet "dies meer" is. En als hij een steampod wil krijgen van de verrijging van haar-bes, moet hij met een steampod schepen in haar klaren en dan een kerk van krijgen ook.

Het is een man, zijn vrijen, zich concentreren op handelingen die hij vindt. Maar er zijn mannen die al doet, veel vindt hij het met vaak al doet ook. Edoch, er zijn mannen die er wel van genieten en als je'n exemplaar treft, is het fantasmie.

Vrijen met een man, kan dat dan? Is een combinatie van verschillende gevoelens. Het heeft iets van de vroege boekjes van de Rome Vix, een opsmink van mannelijk wangede die zo herkenbaar is dat die onvermijdelijk leidt tot blinde woede op de eigen geliefde.

Er zit ook iets in van zelfloof, iets van "hoe ontdek ik wat ik wil en weten stappen om dat ook te krijgen". Dit alles vermenigd met een hoop onderzoek, een heup Lillian Rubin, en hoop Sheri Hite. En een luid optimisme dat het allemaal anders, beter kan.

De taan van het boek is wat te "af". Ik denk niet een min minniser als "mijn gezin", om naar wat te meenen. En het vertruwen in de goedheid van de man als overkomt niet in zijn algemeenheid ook wat te naaf over. Je moet oppassen dat "Jeugtrijp" gaat over je laten lopen" wordt, schrijft De Bruin ergens. Veel van wat zij van haar lemaal vrouwenpubliek verlangt, gaat over die gratis.

En toch. Toch is dit een goede integratie van wat er op het gebied van de geslacht aan onderzoek is, terwijl De Bruin haar lezende op persoonlijkheid liet tracht te overtuigen dat vrijen met een man wel leuk kan zijn, dat je er niet zonder meer bij moet neerleggen als het niet overtuigd en dat je soms je principes voorbij je coenaten kunt (moet) doen.

JEANNE DOOMEN

Gerda de Bruin: Vrijen met een man, kan dat dan? Vrouwen over hun liefdesleven. Uitgeverij Antion, Prijs 125,00.

Boudewijn Büch (foto Chris van Hoult)

